

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 30 AUGUSTUS 1950

No. 1738

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).*

Redacteur-Secretaris: A. de Wü.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen, enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	691
Sommaire, summaries	691
De financiering van de woningbouw door Prof. Dr Ir H. G. van Beusekom	692
De wereldscheepsbouw in het eerste halfjaar 1950 door C. Vermey	694
Inkomensverdeling 1948 door J. D. A. Visser	696
Het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit door Dr H. D. Nijhuis	700
Ingezoomd stuk:	
Lonen en prijzen door Prof. Dr J. Horring met naschrift van de redactie	701
Boekbespreking:	
Mr H. A. van Nierop: Schets van het bankwezen, bespr. door Prof. Dr F. de Roos	702
Aantekening:	
Enige opmerkingen over de deviezenpositie van Nederland door R. Slot	702
Internationale notities:	
De vooruitzichten voor de Europese Oost-Westhandel	704
Engeland en de defensie-uitgaven	705
Geld- en kapitaalmarkt	705
Statistieken:	
Bankstaten	706
Stand van 's Rijks Kas	706
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	707
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	707
In- en uitvoer van Nederland	707
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	707
Werkloosheid in België	707
In- en uitvoer van België	707

DEZER DAGEN

is het staken in Nederland vrijwel over; de buien zijn echter, als men wijder grondgebied overziet, nog niet heen. In België staken havenarbeiders, in Finland metaalarbeiders, op Java arbeiders in de cultures, in Canada het spoorwegpersoneel: een algemene staking bij de spoorwegen

is in de Verenigde Staten slechts voorkomen, doordat de President het spoorwegwezen heeft overgenomen; gestaakt wordt er echter in enkele delen van de metaalnijverheid.

✓ Hoeveel diversiteit in motieven, hoeveel verschil ook in levensvoorwaarden van al die groepen, die het werk neerlegden, er mag zijn, onrust beheerst hen allen. Een onrust, die men moet trachten te doorgronden, als men positieve resultaten wil zien van veel nadenken, dat thans op ander gebied wordt verricht.

Eensdeels is er het welvaartstekort, dat het centrale probleem van elke economie zal blijven, het gevoel dat men minder heeft dan men wil krijgen. Anderdeels het sociale probleem, het gevoel, dat men minder heeft dan men meent te kunnen krijgen. En daarover heen het politieke probleem, het gevoel, dat niemand weet wat we zullen krijgen.

Tegen deze drievoudige achtergrond, onlust, onrust en onzekerheid, is het naar aankijken; maar men neemt de druk niet van een stoomketel door een doek over de manometer te hangen.

Naast de onmisbare concentratie van gedachten op defensieproblemen, naast de noodzakelijke politieke discussies, verbonden aan het denken over een samengaan in West-Europa, moet er kracht blijven voor constructief economisch denken over de gevolgen van de maatregelen, die uit militaire en politieke noodzaak voortvloeien. Van primaat van dit of dat kan geen sprake zijn: meer dan ooit is coördinatie der drie gezichtspunten noodzakelijk als men het doel wil bereiken, het handhaven van de levensvorm, die we paradoxaal met het recht op staken willen karakteriseren.

Soms schijnt dit eenvoudig. Van Italiaanse zijde zijn optimistische rapporten over de verhoging van het nationaal inkomen, ondien van Italiaanse apparatuur deelname aan de opbouw van het militaire apparaat en de daarachter te schakelen bedrijfstakken op volle capaciteit kon gaan werken. Soms schijnt het doenlijk. In Nieuw-Zeeland is een begroting ingediend, die verhoogde defensie-uitgaven combineert met behoud van sociale voorzieningen en belastingverlaging.

Meestal zal het op zijn best oplosbaar zijn. Zo ziet men reeds in de Verenigde Staten, waar voor het buitenlandse hulp 1950/51 \$ 35 miljard voor defensie en buitenlandse hulp wordt uitgetrokken, het zoeken en tasten. De Minister van Financiën wenst behoud van een lage rentestand ten behoeve van de dienst van de staatsschuld, de „Federal Reserve Board” wenst verhoging om de credietvraag te verminderen. Een gezamenlijke commissie uit Huis en Senaat discussieert nog over de economische volmachten aan de President, al dan niet gelijktijdige prijs- en loonstop.

„Dit zal zo blijven, tot in de Veiligheidsraad het „makers, staakt uw wild geraas” heeft geklonken of, belangrijkste van al, een eenparig „Staakt het vuren”.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

AANPASSING van ondernemingspensioen- en spaarfondsen AAN de (komende) NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

**KETTING
FORMULIEREN**

Lynco
FABRIEKEN
GRONINGEN TELEFOON 25318

IN DIT BLAD
ADVERTEERT
U
MET SUCCES!!

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam,
Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in Nederland en Azië
New York Londen Tanger

HANDELSBEMIDDELING
FINANCIERING VAN IM- EN EXPORT-
TRANSACTIES

BESPAAR U TIJD EN DE HELFT VAN DE PRODUCTIEKOSTEN

bij de vervaardiging van:
circulaires, verkoopbrieven, formulieren enz.
door het aanschaffen van een

ROTAPRINT KANTOOR- DRUKMACHINE

Economisch: voor ieders behoefte
thans een machine: 2 belangrijke
nieuwe modellen, de R70 en de R40

Geniaal: géén vochtrollen meer
maar vol-automatisch steeds de
juiste toevoer met het Rotafount-
apparaat.

Gemakkelijk: geen speciale vakop-
leiding nodig voor de bediening.

Wij demonstreren op de Jaarbeurs in
stand 4192

BLIKMAN & SARTORIUS N.V.

Hoofdkantoor: Amsterdam, Rokin 17, Tel. 64544

Ook vóór Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr Ir H. G. van Beusekom, *De financiering van de woningbouw.*

De steunverlening van de Overheid aan de woningbouw, waarbij de Overheid het volledige exploitatiekort droeg, betekende een zware last voor de overheidsfinanciën. Derhalve werd gestreefd naar vermindering van de lasten, waarbij de bouwenden direct belang zouden hebben bij zo laag mogelijke bouwkosten. Dit werd gezocht in het verstrekken van van te voren vastgestelde bijdragen door de Overheid, bij behoud van de aan woningen te stellen technische, hygiënische en sociale eisen. Een voorlopige poging was de regeling verminderde bijdrage van April 1950, die onverwacht een belangrijke stoot gaf tot verlaging der bouwkosten. Thans zijn de bestaande financieringsregelingen vervangen door een tweetal nieuwe, nl. de Premiereregeling Woningbouw 1950 en de Beschikking Woningwetbouw 1950, waarbij de bouwenden meer risico, maar ook meer vrijheid hebben. Deze regelingen betekenen een verlaging van de financiële lasten van de Overheid en bevatten een krachtige stimulans tot verlaging van de bouwkosten.

C. Vermey, *De wereldscheepsbouw in het eerste halfjaar 1950.*

Op 1 Juli jl. waren, met uitzondering van Rusland, Polen, China en Duitsland, in totaal 1.043 stoom- en motorschepen met een inhoud van 4,5 miljoen BRT in aanbouw. Engeland en Noord-Ierland leidden met 42,6 pCt van de tonnage. De Verenigde Staten moesten de tweede plaats (per ultimo 1949) aan Frankrijk afstaan. Japan klom op van de achtste tot de derde en Nederland kwam van de vierde op de vijfde plaats. In ons land waren van de in aanbouw zijnde 308.000 BRT, 182.000 BRT voor rekening van buitenlandse opdrachtgevers. Een aanzienlijk deel van de in aanbouw zijnde tonnage nl. 41,3 pCt, bestond uit tankschepen, wat Nederland betreft 106.000 BRT. Het afgelopen halfjaar vloeiden de nieuwe opdrachten in ruimer mate. De Amerikaanse verven hadden gebrek aan orders. Daar, zoals elders, zal de verdere ontwikkeling in belangrijke mate worden bepaald door de politieke constellatie.

J. D. A. Visser, *Inkomensverdeling 1948.*

Het C.B.S. heeft onlangs een aantal gegevens gepubliceerd betreffende de inkomensverdeling over 1948. Deze gegevens zijn voor de eerste maal samengesteld d.m.v. een steekproef. In dit artikel wordt geschetst, hoe de verzameling der gegevens vroeger plaatsvond en waarom tot een steekproef is overgegaan. De vraag, of deze steekproef, waarmee op betrekkelijk eenvoudige wijze belangrijke gegevens zijn verkregen in de plaats zal kunnen komen van de gegevens, zoals die tot dusver werden samengesteld, wordt door schr. ontkennend beantwoord. In het gunstigste geval kan de steekproef recente gegevens verschaffen betreffende de inkomensverdeling over het gehele land en dat is niet voldoende. Het verdient wellicht aanbeveling te overwegen de volledige bewerking eens in de vijf jaren te doen plaatsvinden en voor tussenliggende jaren te volstaan met een steekproef.

Dr H. D. Nijhuis, *Het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit.*

De grootte der arbeidsproductiviteit wordt bepaald door de prestaties der arbeiders, de mate van mechanisatie en de efficiency der bedrijfsorganisatie. Andere factoren mogen bij vaststelling op verschillende tijdstippen geen invloed uitoefenen. Dit laatste is bij het C.B.S., doordat het uitgaat van de in een bepaalde periode verwerkte hoeveelheid grondstof of geproduceerde hoeveelheid product wel het geval. De enige methode om per bedrijfstak een betrouwbaar indexcijfer samen te stellen is om bij een groep van bedrijven, die eenzelfde artikel vervaardigen, vast te stellen wat de productie per manweek van 48 uur is van een artikel van een bepaalde kwalitatieve samenstelling.

SOMMAIRE.

Prof. Dr Ir H. G. van Beusekom, *Le financement de la construction d'habitations.*

L'auteur commente les subsides accordées, depuis la guerre, par le Gouvernement à la construction d'habitations. Les deux nouveaux projets de financement pour 1950 diminuent les charges du Gouvernement et augmentent les risques des entrepreneurs mais étendent leur liberté en même temps. Ces mesures stimuleront fortement la diminution des frais de construction.

C. Vermey, *La construction navale mondiale pendant le premier semestre de 1950.*

Pendant le premier semestre de 1950 les carnets de commandes étaient mieux garnis. Au 1er juillet 1950, à l'exception de la Russie, de la Pologne, de la Chine et de l'Allemagne, 4,5 millions de tonneaux de jauge bruts étaient en construction, dont 42,6 p.c. en Angleterre et en Irlande du Nord.

J. D. A. Visser, *La répartition des revenus en 1948.*

Le Central Bureau voor de Statistiek a fait usage, pour la première fois, de coups de sonde pour composer les données concernant la répartition des revenus. Bien que ce moyen simple ait produit des informations remarquables, l'auteur est d'avis que le sondage ne fournit pas de données suffisantes.

Dr H. D. Nijhuis, *L'indice de la productivité du travail.*

Déterminer, par groupement d'entreprises, la production, d'un certain article d'une qualité fixe, par ouvrier-semaine de 48 heures est la seule méthode pour indiquer l'indice de la productivité du travail dans une branche.

SUMMARIES.

Prof. Dr H. G. van Beusekom, *Financing house-building.*

The writer discusses the government support given to the house-building industry since the war. The two new 1950 financial arrangements will involve a lower burden for the government and a greater risk for the builders, but they will also give the latter more freedom. They will greatly stimulate a decrease in building costs.

C. Vermey, *World shipbuilding during the first six months of 1950.*

The number of new orders increased during the past half year. With the exception of Russia, Poland, China and Germany, a total amount of 4.5 million G.R.T. was under construction, of which 42.6 per cent. in England and Northern Ireland.

J. D. A. Visser, *Division of incomes in 1948.*

For the first time the Central Bureau of Statistics has made use of a random test in compiling data covering the division of incomes. Although interesting details have thus been obtained in a simple way, the random test does not, according to the writer, supply sufficient information.

Dr H. D. Nijhuis, *The index-figure of labour productivity.*

The only method to draw up a reliable index-figure covering the labour productivity for each separate branch of industry is to ascertain the production per man-week of 48 hours of an article of a certain qualitative composition.

DE FINANCIERING VAN DE WONINGBOUW.

Sedert het in werking treden van de Woningwet, die welhaast een halve eeuw haar invloed heeft doen gelden op het bouwen en wonen in ons land, lopen twee systemen van woningvoorziening naast elkaar.

Het oudste is de particuliere woningbouw, die van oude tijden af de normale is geweest, en zich in de vorige eeuw geleidelijk van woningbouw in opdracht tot woningbouw voor de markt heeft ontwikkeld. Deze bouw heeft steeds op redelijke wijze in een groot deel van de woningbehoefte weten te voorzien. In de periode van de opkomst van de industrialisatie hebben zich echter ernstige tekortkomingen geopenbaard, die een gevolg waren van het feit, dat de bestaande maatschappelijke organen de stormachtige ontwikkeling niet konden beheersen, een verschijnsel, dat zich overigens ook op allerlei andere gebieden dan de woningbouw heeft voorgedaan. In die tijd zijn in onze snelgroeiende steden revolutiewijken gehouwd, zijn oude stadswijken verkommerd en verkrot en zijn woningtoestanden ontstaan, die dringend om maatregelen van de Overheid vroegen. De mogelijkheid tot het treffen hiervan bood de Woningwet van 1901.

De woningwetbouw.

De Woningwet heeft behalve de voorschriften in het belang van een goede bouw en grote bevoegdheden tot verbetering en opheffing van slechte woningtoestanden ook de zgn. woningwetbouw in het leven geroepen, die sindsdien zij aan zij met de particuliere bouw de woningvoorziening heeft verzorgd.

De woningwetbouw kan geschieden door corporaties, welke ingevolge de Woningwet zijn toegelaten als uitsluitend werkzaam in het belang van de verbetering van de volkshuisvesting, of door de gemeenten zelf.

De financiering van de woningwetbouw kan ingevolge het bepaalde in de Woningwet geschieden door het verlenen van voorschotten tot het volle bedrag van de stichtingskosten, af te lossen in annuïteiten. Het is van de aanvang af de bedoeling geweest, dat behoudens in gevallen van bijzonder geringe draagkracht der toekomstige bewoners, deze bouw zou geschieden zonder bijdragen uit de publieke kassen. Van 1923 tot 1940 waren inderdaad de huren voldoende om de exploitatiekosten volledig te dekken. Bijdragen in de huur werden gedurende die periode slechts verleend in gevallen van krotpruiming of bouw voor krotbewoners.

Financiering na de bevrijding.

Gedurende de eerste jaren na de laatste oorlog werden overwegend woningwetwoningen gebouwd. In 1947 waren van de 9.243 gebouwde woningen bijna 4.800 woningwetwoningen; in 1948 zelfs 29.423 op de 36.391. In 1949 is de verhouding iets ten gunste van de particuliere bouw verschoven. Van de 42.714 gebouwde woningen namen de gemeenten en de verenigingen er intussen nog 29.451 voor hun rekening.

In deze periode werd voor de bouw van woningen door de Overheid financiële steun verleend in de vorm van jaarlijkse bijdragen in de exploitatie.

Voor de particuliere bouw geschiedde de steunverlening op de voet van de Financieringsregelingen 1947 en 1948. De bijdrage werd daarbij op de volgende wijze bepaald. De stichtingskosten der te bouwen woningen werden aan de hand van door de aanvrager en de gemeente ingediende gegevens bepaald. Uitgaande van deze kosten werd een berekening opgezet, waarbij als exploitatielasten in aanmerking werden genomen: de rente over de grondkosten, c.q. erfpachtsanon, de onderhoudskosten tot een gelimiteerd bedrag, de verschuldigde belastingen, de kosten van waterverbruik, de brandverzekering en huurderving en algemene kosten.

Het verschil tussen de huurwaarde van de woning, be-

rekend naar de stichtingskosten van Mei 1940 en de som van de exploitatielasten vormde de netto-opbrengst. Kapitalisatie van deze naar een 50-jarige annuïteit leverde dan het rendabele deel der bouwkosten. Het verschil tussen de vastgestelde bouwkosten en het rendabele deel vormde het niet-rendabele deel. De rente hiervan, berekend tegen een door de Minister vastgestelde rentevoet, vormde de jaarlijkse bijdrage uit 's Rijks kas, die voor ten hoogste 10 jaar is toegekend en daarna gekapitaliseerd wordt uitbetaald. Nadat aanvankelijk deze steun in uitzicht werd gesteld voor woningen van ten hoogste 500 m³ inhoud, is de limiet in 1949 verlaagd tot 375 m³ voor eengezinshuizen en 325 m³ voor étagewoningen.

De steunverlening voor woningwetwoningen geschiedde op de voet van het Woningbesluit hetwelk toelaat, dat jaarlijkse bijdragen uit 's Rijks kas ter tegemoetkoming in de exploitatielasten kunnen worden verleend. Als exploitatielasten worden hierbij beschouwd rente en aflossing van de bouwsom, zomede de boven bij de particuliere bouw genoemde kosten.

De huurbepaling van deze woningen geschiedde op overeenkomstige wijze als bij de particuliere bouw. Het verschil tussen het totaal der zo juist genoemde exploitatiekosten en de jaarlijkse huur vormde de jaarlijkse bijdrage van het Rijk, welke voor 50 jaar werd verleend.

Bij het tegenwoordige hoge bouwkostenpeil — immers de bouwkosten van een eenvoudige arbeiderswoning, die in 1939 nog f 10 per m³ inhoud bedroegen, zijn thans nog f 28 à f 30 per m³ — betekende deze steunverlening een zeer zware last voor de overheidsfinanciën. Het benodigde bouwkapitaal moet tegenwoordig zowel door de particulieren als door de woningbouwverenigingen zelf worden bijeengebracht, zodat daarvoor geen beroep op het staatscrediet wordt gedaan. Des te zwaarder echter drukken de jaarlijkse bijdragen op het budget van de Staat.

De bijdragen, die tot nu toe door het Rijk zijn verleend, liggen in de orde van grootte van f 350 per jaar voor de woningwetbouw en f 280 per jaar voor de particuliere bouw. In 1949 is bij een aanbouw van ruim 42.700 woningen in totaal ongeveer f 15 miljoen aan bijdragen verleend. Indien op deze weg zou worden voortgegaan — en dit is nog niet eens voldoende, omdat de opheffing van het woningtekort binnen een redelijke termijn eist, dat de productie nog tot ongeveer 55.000 woningen per jaar wordt opgevoerd — zou de bijdragenpost op de begroting van het Ministerie, van Wederopbouw en Volkshuisvesting ieder jaar met een bedrag van f 15 miljoen worden verhoogd. Het is duidelijk, dat een dergelijke last voor de Schatkist ondragelijk gaat worden. Naarmate de materiele positie in ons land beter is geworden, blijkt de woningbouw van een technisch een financieel vraagstuk te zijn geworden.

Pogingen tot vermindering van de overheidslasten.

Het is om de hierboven genoemde reden, dat naar een mogelijkheid is gezocht om de financiële lasten voor de Overheid te verminderen. Zoals vanzelf spreekt gingen de gedachten hierbij naar een systeem, waarbij de bouwende lichamen of organisaties direct belang hebben bij zo laag mogelijke bouwkosten. Bij de bestaande stelsels was dit niet in voldoende mate het geval.

Deze stelsels toch kwamen in beginsel hierop neer, dat particulieren zowel als verenigingen en gemeenten binnen het beschikbare bouwvolume plannen konden indienen, welke enerzijds moesten voldoen aan van overheidswege vastgestelde minimum-eisen van constructie, van inrichting en van woonbaarheid en anderzijds aan eisen van soberheid en beperking van de bouwkosten per m³ inhoud. Werd aan deze eisen voldaan en bleven de bouwkosten en de grondprijzen beneden de door de Regering gestelde normen, dan droeg het Rijk het volledige exploitatie-tekort. Een dergelijk stelsel vraagt natuurlijk een zeer intensieve controle door de Overheid en haar organen.

Een mogelijkheid om tot verlaging van de lasten voor de Overheid te komen is daarom in deze richting gezocht, dat bij behoud van de aan de woningen te stellen technische, hygiënische en sociale eisen de Overheid een te voren vastgestelde bijdrage verleent, die varieert in verband met grootte en type der te bouwen woningen. Op deze wijze blijft het risico voor de bouwende particulier, vereniging en gemeente. Deze hebben te waken voor soberheid en laag houden van de bouwkosten, omdat iedere nalatigheid in deze de exploitatie bezwaart. De controlerende Rijksorganen hebben slechts toe te zien, dat aan de gestelde minimum-eisen wordt voldaan. Tegenover het grotere risico voor de bouwende lichamen staat voor deze echter een veel grotere mate van vrijheid.

Een eerste, voorlopige poging in deze richting was de regeling verminderde bijdragen, die in April 1950 is tot stand gekomen. Deze regeling heeft onverwacht een belangrijke stoot gegeven in de richting van verlaging van de bouwkosten, waarin sedert geruime tijd een zekere verstarving viel te constateren.

Naar aanleiding van een aanbieding van een gemeentebestuur, dat meende zonder bijdragen uit de openbare kassen, zeer eenvoudige woningen te kunnen bouwen, heeft de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting alle gegadigden, die kans zouden zien, goede woningen te bouwen met een redelijke huur en een bijdrage van omstreeks f 100 per woning per jaar, het voorrecht toegekend, deze woningen te bouwen buiten het door Gedeputeerde Staten aan de gemeenten toegewezen bouwvolume.

De woningen moesten voldoen aan de bepalingen van de gemeentelijke bouwverordeningen. De uitvoering moest sober zijn, doch niet verder dan redelijk toelaatbaar was te achten. De jaarlijkse bijdrage was gesteld op een bedrag, variërende van f 80 tot f 130, naar gelang van het aantal slaapkamers, terwijl voor dure bouwgrond en bijzonder kostbare funderingen nog een bijzondere toeslag kon worden verleend. Met deze bijdrage moest een sluitende exploitatie worden verkregen, waarbij de huur mocht worden gesteld op het bedrag, dat thans betaald wordt voor soortgelijke, vóór 27 December 1940 gebouwde woningen, vermeerderd met 30 pCt.

Volgens deze regeling zijn thans enige honderden woningen in verschillende delen des lands buiten het officiële bouwvolume in uitvoering gebracht. Daarnaast bleef de normale bijdragenregeling volgens de Woningwet bestaan, binnen het toegewezen bouwvolume. Deze regeling leidde, als gezegd, tot aanmerkelijk hogere bijdragen.

De nieuwe financieringsregelingen.

De bestaande financieringsregelingen zijn thans vervangen door een tweetal nieuwe regelingen, nl. de *Premieregeling Woningbouw 1950*, gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant van 8 Juni 1950, en de *Beschikking Woningwetbouw 1950*, gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant van 14 en 19 Juli 1950.

De premiereregeling opent de mogelijkheid, dat aan natuurlijke en rechtspersonen premien worden verstrekt voor de bouw van woningen met een inhoud van ten hoogste 275 m³ voor zover het eengezinshuizen betreft en van ten hoogste 225 m³ voor zover het andere woningen betreft, met dien verstande, dat de inhoud van eengezinshuizen voor eigen bewoning door gezinnen met meer dan 6 kinderen tot 450 m³ mag worden opgevoerd.

De premie wordt vastgesteld volgens een bij de regeling behorend schema en varieert van f 3.000 tot f 5.600 per woning. Zij kan in geval van een bijzonder dure fundering of van hoge grondkosten met een zekere toeslag worden verhoogd. De premie hangt volgens het schema af van het aantal personen, waarvoor de woning is bestemd, waarbij dan het woonoppervlak aan bepaalde minimum-eisen moet voldoen.

Om een enkel voorbeeld te noemen: een woning voor vijf personen moet een oppervlak hebben van woonkamers

+ (woon)keuken + slaapkamers van ten minste 44 m², en van woonkamers + (woon)keuken van ten minste 23 m² en van de overige ruimten in woning en bergplaats van ten minste 15 m². De premie bedraagt dan voor een eengezinshuis of voor bouw in twee woonlagen f 3.500, voor drie woonlagen f 3.700 en voor vier woonlagen f 3.800. Hierbij komt dan nog de toeslag voor fundering en grondkosten, die in het alleregunstigste geval nog f 1.150 kan bedragen (heipalen van meer dan 21 m lengte), doch in de meest voorkomende gevallen tussen f 100 en f 400 zal liggen.

Tenslotte moet nog worden opgemerkt, dat de huren van de premiewoningen zullen worden vastgesteld door de Minister, het gemeentebestuur gehoord. De Minister heeft de gemeenten verzocht, bij het uitbrengen van hun advies zich te doen leiden door het beginsel, dat de huur ten hoogste zal bedragen, hetgeen op 31 December 1949 werd betaald voor naar kwaliteit, aard en ligging soortgelijke, vóór 27 December 1940 tot stand gekomen woningen, vermeerderd met 30 pCt.

De beschikking bijdragen Woningwetbouw 1950 brengt ook voor de woningwetbouw een geheel nieuw stelsel van steunverlening. Gebroken wordt met de oude methode, volgens welke voor elk complex afzonderlijk de exploitatiekosten moesten worden berekend naar het-kostenpeil van Mei 1940, zulks ter bepaling van de huur.

In plaats hiervan bevat de nieuwe regeling een tabel, waaruit voor de verschillende soorten van woningtypen het bedrag der bijdragen is af te lezen. De woningtypen zijn onderscheiden naar het aantal slaappleaatsen, waarbij minimum-eisen zijn gesteld met betrekking tot de oppervlakte der verschillende woonruimten. Behalve met deze factoren wordt ook rekening gehouden met de gemeenteklasse, met de onderscheiding in hoog- en laagbouw, met de kosten van fundering en met de kosten van bouwrijp maken van de grond.

Het bedrag der bijdragen varieert van f 170 (voor een eengezinshuis voor ouden van dagen) tot f 350 (voor een étagewoning met 13 slaappleaatsen). Hierbij komt dan nog een bijslag i.v.m. extra kosten voor fundering en voor bouwrijp maken van de grond. De bijdragen zijn lager dan de bedragen, welke op grond van de regeling van 1948 zijn verleend. Ze zijn evenwel aanzienlijk hoger dan de zgn. verminderde bijdragen ingevolge de regeling van 1950, welke voor goedkope woningbouw worden toegekend.

De huurprijzen worden niet langer berekend naar de exploitatiekosten per Mei 1940. In plaats daarvan treedt de bepaling, dat de huurprijs 30 pCt meer zal bedragen dan hetgeen voor vooroorlogse woningen wordt betaald. Voor onderhoud en algemene onkosten blijven dezelfde normen gelden als voorheen. Dit geldt ook voor de voorgeschreven reservevorming. De regeling is per 1 Augustus jl. in werking getreden.

Het grondbeginsel van deze regeling is, dat de bouwende corporaties zelf het risico dragen, met de bijdragen volgens de tabel en de goedgekeurde huren een sluitende exploitatie te verkrijgen. Hier staat echter tegenover, dat zij ontheven worden van een groot stuk administratieve bemoeiing van de zijde van de Overheid.

Hetzelfde geldt voor de premiereregeling voor de particuliere bouw. Ook hier enerzijds meer risico, doch anderzijds meer vrijheid.

Door beide regelingen worden de ontwerpers van woningen gestimuleerd, te zoeken naar het juiste midden tussen hetgeen economisch zo voordelig mogelijk is en hetgeen in het belang van het woonpeil, waarvoor de Overheid normen heeft vastgesteld, aanvaardbaar is.

Naast de premiereregeling 1950 is nog een verminderde premiereregeling 1950 vastgesteld, welke premien in uitzicht stelt, die 60 pCt van de normale premien bedragen. Naast de bijdragenregeling 1950 is de regeling verminderde bijdragen blijven bestaan. Voor beide geldt de voorwaarde,

dat gemeenten, die volgens deze regeling willen bouwen of doen bouwen, anderhalf maal zoveel woningen mogen bouwen als zij zouden verkrijgen, wanneer zij volgens de gewone regelingen zouden bouwen. Deze regelingen komen dus hierop neer, dat gemeenten en particulieren, die menen met een lager bedrag aan steun uit 's Rijks kas een sluitende exploitatie te kunnen krijgen, over 50 pCt meer bouwvolume mogen beschikken.

Afgezien van deze bijzondere regelingen betekenen ook de nieuwe premiereregelingen voor de Overheid een verlaging van de financiële lasten. Dit was inderdaad dringend nodig. Van meer belang echter is, dat beide regelingen een krachtige stimulans bevatten tot verlaging van de bouwkosten, die in de vroegere niet aanwezig was. Immers, in verlaging van de bouwkosten ligt onze enige kans, dat in de komende jaren op afdoende wijze in de woningbehoefte zal kunnen worden voorzien.

's-Gravenhage.

Prof. Dr Ir H. G. VAN BEUSEKOM.

DE WERELDSCHEEPSBOUW IN HET EERSTE HALFJAAR 1950.

Blijkens de jongste door Lloyd's Register of Shipping gepubliceerde kwartaalgegevens waren op 1 Juli jl. in de verschillende landen, met uitzondering van Rusland, Polen, China en Duitsland, in totaal 1.043 stoom- en motorschepen met een inhoud van 4.549.921 BRT in aanbouw. Hiervan neemt Engeland nog steeds het leeuwendeel voor zijn rekening. Op de verschillende werven in Engeland en Noord-Ierland waren aan het einde van het tweede kwartaal 326 schepen, metende 1.937.191 BRT, zijnde 42,6 pCt van het totaal, tegen 717 schepen metende 2.612.730 BRT in alle andere landen tezamen, in aanbouw. Niettemin tonen de Engelse cijfers een geleidelijke vermindering, t.w. van 57.000 BRT vergeleken met ultimo 1949 en van 306.512 BRT vergeleken met eind Juni 1948, toen met 2.243.703 BRT de hoogste stand sedert December 1921 werd bereikt.

Ook de voor buitenlandse rekening op Engelse werven in aanbouw zijnde tonnage is, vergeleken met het in September 'jl. bereikte recôrd, t.w. 766.000 BRT tegen rond 738.000 BRT per 1 Juli jl. enigszins teruggelopen. De buitenlandse opdrachten vertegenwoordigden op 30 Juni jl. 30,8 pCt van de totale tonnenmaat in aanbouw op Engelse en Noord-Ierse werven. Noorwegen nam met 233.959 BRT (eind December 1949: 324.166 BRT) in de rij van buitenlandse opdrachtgevers wederom de eerste plaats in, gevolgd door Argentinië met 81.683 BRT. De totale in de overige landen in aanbouw zijnde tonnenmaat toonde op 1 Juli jl. een vermeerdering en wel van 212.153 BRT vergeleken met 31 December jl. (2.400.577 BRT). Onder de „overige landen” hebben de Verenigde Staten de eerste plaats, welke zij eind 1949 innamen, aan Frankrijk moeten afstaan. Uit onderstaande tabel blijkt de in verschillende landen op 1 Juli jl. in aanbouw zijnde tonnage, terwijl ter vergelijking tevens de cijfers per ultimo 1949 zijn vermeld:

	1 Juli 1950	31 December 1949
	BRT	BRT
Frankrijk	491.180	422.046
Japan	372.088	120.416
Verenigde Staten	326.034	512.787
Nederland	307.694	301.506
Zweden	301.935	297.325
Italië	241.353	214.410
Denemarken	121.872	132.129
Noorwegen	117.301	240.000
Spanje	102.154	109.347

Van de in deze landen in aanbouw zijnde tonnenmaat is in totaal 805.367 BRT, d.w.z. 30,8 pCt (eind 1949: 971.555 BRT = 40,5 pCt) voor buitenlandse opdrachtgevers bestemd. Ook hier nemen Noorwegen en Argentinië met resp. 233.959 en 128.899 BRT de eerste en tweede plaats in. De landen met de meeste buitenlandse opdrachten zijn, na Engeland, Zweden met 229.275, Nederland met 182.401 en de Verenigde Staten met 114.104 BRT. Het laatste cijfer vereist enige toelichting. Immers, de Amerikaanse bouwpreizen zijn allerminst concurrerend. In feite wordt aan Amerikaanse rederijen, die, zoals bijv. de United States Lines en andere, bouwopdrachten in Amerika plaatsen, een zgn. „construction subsidy” verleend, ten einde het nadelig verschil in prijs, vergeleken met niet-Amerikaanse werven, te overbruggen. Het ware dan ook onjuist uit de Amerikaanse cijfers te concluderen, dat Amerika op vrij grote schaal opdrachten voor buitenlandse rekening onderhanden heeft. De verklaring ligt in de omstandigheid, dat een aantal Amerikaanse rederijen en dit geldt ook voor enkele der grote petroleummaatschappijen met een uitgebreid bouwprogramma, een deel harer vloot onder vreemde vlag, o.a. die van Liberia, Panama, Honduras, Venezuela en Canada, exploiteren. Ter illustratie diene, dat bijv. van de verleden jaar in Amerika gereed gekomen 31 tankschepen met een draagvermogen variërend van 26.500 tot 30.000 ton, slechts drie, t.w. die voor rekening der Esso Shipping Co. werden gebouwd, onder Amerikaanse vlag in de vaart werden gebracht.

Een aanzienlijk deel, nl. 41,3 pCt van de in alle landen tezamen op 1 Juli jl. in aanbouw zijnde tonnage, bestond uit tankschepen, waarvan o.a. 988.787 BRT in Engeland en Noord-Ierland, 211.350 BRT in Zweden, 168.902 BRT in Amerika, 105.903 BRT in Nederland, 104.880 BRT in Japan en 103.875 BRT in Frankrijk.

Uit bovenstaande tabel blijkt, dat enkele verschuivingen in de rangorde hebben plaatsgevonden. De Verenigde Staten hebben, zoals gezegd, de eerste plaats, die zij per ultimo 1949 innamen, aan Frankrijk moeten afstaan, terwijl Japan van de zevende tot de tweede plaats is opgeklimmen. Ons land kwam van de derde op de vierde plaats; de in aanbouw zijnde tonnage onderging overigens geen ingrijpende wijziging.

Stond het vorig jaar, wat de Engelse scheepsbouw betreft, in het teken van een aanzienlijke vermindering van het aantal nieuwe opdrachten, het afgelopen halfjaar was in dit opzicht aanmerkelijk gunstiger, dank zij de vrij ruim vloeiende bouwopdrachten voor tankschepen. Blijkens kort geleden door de „Shipbuilding Conference” verstrekte gegevens, werden gedurende de eerste zes maanden van dit jaar in totaal opdrachten voor de bouw van 129 schepen metende 650.000 BRT, door Engelse werven geboekt, vergeleken met een totaal van 420.000 BRT, voor welke bouw in 1949 met Engelse werven werd gecontracteerd. Weliswaar wijst de „Shipbuilding Conference” er op, dat onderhandelingen betreffende verschillende der, in het eerste halfjaar 1950 definitief verstrekte opdrachten reeds sedert verleden jaar gevoerd werden, maar het is een meer voorkomend verschijnsel, dat onderhandelingen niet onmiddellijk tot resultaten leiden en dit doet m.i. dan ook geen werkelijke afbreuk aan de gunstige indruk, die het totaal der definitief geboekte opdrachten in vergelijking met 1949 maakt. Wel trekt het de aandacht, dat het merendeel der in het eerste semester 1950 bestelde schepen, nl. 71 schepen, metende 420.000 BRT in het eerste en 58 schepen, metende 230.000 BRT, in 'het tweede kwartaal, uit tankers en enkele grote ertsschepen — voor Amerikaanse rekening — bestaat. Dit geeft ontegenzeggelijk een eenzijdig karakter aan de orderportefeuille. Passagiersschepen van groter type en schepen voor de algemene vrachtvaart vormen slechts een zeer gering percentage van de totale tonnenmaat in alle landen tezamen in aanbouw. Dit blijkt o.a. uit de door Lloyd's gepubliceerde gegevens, samengevat in de volgende tabel:

21	stoomschepen	65	motorschepen	6.000- 8.000	BRT
20	"	65	"	8.000-10.000	"
28	"	80	"	10.000-15.000	"
23	"	17	"	15.000-20.000	"
6	"	5	"	20.000-30.000	"
1	"	—	"	meer dan 30.000,	"

De rederijen, welke schepen in de algemene vrachtaart emplooi vinden, hebben zich in het algemeen onthouden van het bouwen van nieuwe schepen in verband met de zeer hoge prijzen, welke sedert de oorlog gelden en er de voorkeur aan gegeven de door oorlogsgeweld verloren gegane schepen door aankoop van tijdens de oorlog in Amerika en Engeland gebouwde standaardtypen te vervangen. De bouwvoorwaarden van passagiersschepen zijn — men heeft het bij herhaling in de jaarverslagen onzer grote scheepvaartmaatschappijen kunnen lezen — dermate hoog, dat van een rendabele exploitatie geen sprake is. Ondanks de aanzienlijke uitbreiding, die sedert het einde van de oorlog aan de wereldtankvloot werd gegeven, is de vraag, door het nog steeds stijgend wereldverbruik van petroleumproducten en de toenemende betekenis, in het bijzonder voor West-Europa, van het Midden-Oosten als potentieel productiecentrum, nog steeds aanzienlijk. Zelfs indien de per 1 Juli jl. in alle landen tezamen in aanbouw zijnde tankschepen met een totale inhoud van 1.877.049 BRT in de vaart zijn, behoeft voor een surplus niet te worden gevreesd. Het enige tijd geleden door de oliecommissie der O.E.E.C. gepubliceerde rapport met ramingen van het verbruik gedurende de eerstvolgende jaren wijst veeleer in de richting van een tekort in plaats van een surplus aan tankruimte. Bovendien is een niet onaanzienlijk percentage der in aanbouw zijnde tankers door de grote oliemaatschappijen besteld, terwijl deze tevens een aantal der nieuw te bouwen tankers voor een aantal jaren op time-charter hebben gehuurd, zodat geen der schepen dezer beide categorieën voor emplooi voor particuliere rekening in aanmerking komt. Reeds eerder vestigde ik de aandacht op de tankers met een groot laadvermogen, welke sedert het einde van de oorlog voor rekening van enkele der grote petroleummaatschappijen zijn gebouwd, resp. alsnog in aanbouw zijn. De thans in de vaart zijnde tankers hebben een maximum-laadvermogen van ca 30.000 ton. Als uitvloeisel der door Caltex en Jersey Standard met de Engelse Regering getroffen regeling inzake levering van ruwe aardolie en petroleumproducten tegen betaling in Sterling, zulks teneinde de zgn. „dollarolie“-controverse tot een oplossing te brengen, heeft de Standard Oil Company (New Jersey) thans een aantal Engelse werven uitgenodigd offerte te maken voor de bouw van een tanker met een laadvermogen van 42.000 ton. Naar schatting zullen de bouwkosten, die uit de Sterlingsaldi der Jersey Standard zullen worden gefinancierd het equivalent van rond \$ 4,9 miljoen bedragen. Het laadvermogen van de geprojecteerde tanker op zomermerk — diepgang 35/36 voet — zal ca 40.000 ton bedragen en het is de bedoeling het schip t.z.t. te exploiteren in de vaart tussen de Perzische Golf en het Verenigd Koninkrijk.

Met een enkel woord vestigde ik reeds de aandacht op de jongste ontwikkeling van Japans scheepsbouw. Krachtens het scheepsbouwprogramma 1949 verleende de S.C.A.P. (Supreme Command Allied Powers) Japan vergunning 37 vrachtschepen, variërend van 3.700 tot 7.000 BRT en 6 tankers met een inhoud van 12.000 BRT te bouwen. De helft der bouwvoorwaarden werd gefinancierd door het U.S. Counterpart Fund tegen een rentevoet van 7,5 pCt; de wederhelft werd gefinancierd door Japanse banken, die zich bereid verklaarden leningen met een lange looptijd, rentende ruim 10 pCt 's jaars, te verstrekken. Afgezien van bovenstaand bouwprogramma werd — en wordt — voortgegaan met het reconditionneren van 27 schepen van het zgn. 2 A-type (Wartime Standardvessels). Naar schatting bedragen de kosten, gemoeid met de inrichting dezer schepen overeenkomstig de voorschriften der internationale Classificatie Bureaux, meer dan 200 miljoen Yen per

schip, welke voor 70 pCt door het U.S. Counterpart Fund worden gefinancierd. Het bouwprogramma voor dit jaar voorziet in de bouw van nieuwe schepen met een totale inhoud van 150.000 BRT en van het reconditionneren van 6 vrachtschepen van het zgn. 2 A-type en 12 tankschepen van het TL-type. Omtrent de financiering, deels door het U.S. Counterpart Fund, wordt nog onderhandeld. Op het ogenblik liggen de Japanse bouwvoorwaarden nog 20 à 30 pCt boven het Europese niveau. De hoge rentevoet en de hoge prijzen voor staal etc., alsmede een vooralsnog onvoldoende rationalisatie verklaren het nadelig verschil. Waar ondanks deze ongunstige factoren Japan reeds thans, wat de grootte der op 1 Juli jl. in de verschillende landen in aanbouw zijnde tonnage betreft, de tweede plaats op de ranglijst inneemt, moet in de toekomst stellig in toenemende mate met Japanse concurrentie rekening worden gehouden, ofschoon de eisen, die de wederopbouw der Japanse koopvaardijvloot stelt, niet onderschat dienen te worden.

Als gevolg van de vigerende beperkende bepalingen heeft de wederopbouw der Duitse koopvaardij, in het bijzonder wat de bouw van schepen voor de grote vaart betreft, nog geen voortgang van betekenis gemaakt. De activiteit der Duitse werven beperkt zich dan ook, wat de bouw voor Duitse rekening betreft, afgezien van scheepsreparaties, tot schepen van kleiner type met voor huidige begrippen beperkte vaarsnelheid. Daarentegen hebben de Duitse rederijen ook gedurende de afgelopen zes maanden vrij regelmatig tweedehands schepen aangekocht. Zo wisselden ca 40 vrachtschepen, variërend in grootte van 1.500 ton laadvermogen — Noors s.s. „Ophir“, gebouwd in 1906, koopprijs £ 11.000 — tot 10.917 ton laadvermogen — Nederlands s.s. „Van der Waals“, bouwjaar 1943, en de Noorse tanker „Mostun“, 14.410 ton laadvermogen, bouwjaar 1928, koopprijs £ 184.000 — van eigenaar en waren thans onder Duitse vlag. Ofschoon het grotendeels oudere schepen zijn, hadden de kopers het voordeel van de sterk teruggelopen prijzen voor tweedehands schepen. Als voorbeeld citeer ik de verkoop naar Duitsland van het in 1918 gebouwde Deense stoomschip „Janine“ met een draagvermogen van 3.100 ton, dat in October 1948 circa £ 80.000 opbracht en in Mei jl. tegen de prijs van £ 26.000 in Duits bezit overging.

De Amerikaanse werven maken zich, niet ten onrechte, zorgen over het gebrek aan orders. Op 1 Juli jl. waren in totaal, met uitzondering van de „superliner“ „United States“, die in het voorjaar 1951 zal worden te water gelaten en in April 1952 als vlaggeschip der Amerikaanse vloot door de United States Lines in de transatlantische passagiersvaart zal worden gebracht, slechts 20 schepen met een inhoud van 323.000 BRT op Amerikaanse werven in aanbouw. Hiervan waren 10 schepen met een totaal laadvermogen van 269.000 ton voor de tankvaart bestemd. Gedurende het eerste halfjaar 1950 kwam de bouw gereed van 17 schepen met een totaal laadvermogen van 560.270 ton en alle voor de tankvaart bestemd. Drie dezer schepen met een totaal laadvermogen van 80.350 ton werden onder Amerikaanse en 14 schepen met een totaal laadvermogen van 379.922 ton — voor Amerikaanse rekening — onder vreemde vlag in de vaart gebracht. Uiteraard beschikken de Verenigde Staten nog over een aanzienlijke reservevloot, die echter voor een deel uit „Liberty“-schepen — langzaam en weinig economisch — bestaat. Het is dan ook typerend dat sedert het uitbreken der vijandelijkheden in Korea voornamelijk „Victory“-schepen aan de reservevloot onttrokken en in de vaart gebracht zijn. Zes der op 1 Juli jl. in Amerika in aanbouw zijnde schepen zijn reeds te water gelaten, de kiel van een voor de ertsvaart bestemd schip werd kortgeleden gelegd, terwijl tien der schepen nog dit jaar en acht verdere schepen in de loop van 1951 worden afgeleverd, zodat alsdan nog slechts het passagiersschip „United States“ en één schip voor de grote vaart in aanbouw blijven. Mede in verband met de gespannen politieke situatie, wordt in Amerikaanse scheepvaartkringen met

TABEL A. *Gedurende het afgelopen halfjaar opgeleverde schepen.*

Land van aanbouw:	Tankers		Lijnschepen		Trampschepen		„Reefers”		Totaal	
	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen
België	—	—	—	—	—	—	1	2.800	1	2.800
Denemarken	—	—	—	—	1	8.800	—	—	1	8.800
Engeland	10	164.100	6	31.950	2	4.800	—	—	18	200.850
Nederland	1	16.500	2	18.000	—	—	—	—	3	34.500
Japan	1	18.000	—	—	—	—	—	—	1	18.000
Noorwegen	—	—	3	14.470	10	26.550	3	7.150	16	48.170
Zweden	12	176.650	7	40.600	—	—	1	3.000	20	220.250
Totaal	24	375.250	18	105.020	13	40.150	5	12.950	60	533.370

TABEL B. *Op 1 Juli jl. in aanbouw zijnde schepen.*

Land van aanbouw:	Tankers		Lijnschepen		Trampschepen		„Reefers”		Totaal	
	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen	Aantal	Draagvermogen
Denemarken	6	86.600	3	26.000	—	—	2	6.000	11	118.600
Engeland	42	755.550	6	41.500	—	—	—	—	48	797.050
Nederland	6	96.000	—	—	—	—	—	—	6	96.000
Noorwegen	20	235.850	22	126.550	29	98.950	3	5.950	74	467.300
Zweden	37	660.550	9	74.550	—	—	1	2.900	47	738.000
Totaal	111	1.834.550	40	268.600	29	98.950	6	14.850	186	2.216.950

nadruk gewezen op het tekort aan passagiersschepen, waarvan zo nodig voor troepenvervoer gebruik kan worden gemaakt. De troepenvervoerscapaciteit der tegenwoordige Amerikaanse passagiersvloot bedraagt slechts 40 pCt van die van vóór de oorlog. In hoever de huidige situatie voor de Amerikaanse autoriteiten aanleiding zal zijn tot uitbreiding over te gaan, moet worden afgewacht. Voor de Amerikaanse scheepsbouw is het echter te hopen, dat eerlang, uiteraard met behulp van „construction subsidies”, de bouwopdrachten wederom ruimer gaan vloeien.

De Noordse koopvaardijvloot werd gedurende de eerste zes maanden van dit jaar met 60 schepen met een totaal draagvermogen van ca 533.370 ton uitgebreid, terwijl op 1 Juli jl. nog 190 schepen met een totaal draagvermogen van meer dan 2.216.950 ton, te vermeerderen met circa 10.800 BRT voor Noorse rekening in aanbouw waren. De tabellen A en B geven een overzicht van de gedurende het eerste halfjaar voor Noorse rekening gereed gekomen en der op 1 Juli jl. nog in aanbouw zijnde tonnage.

Bovendien zijn in Denemarken drie passagiersschepen en in Noorwegen één passagiersschip, alle van kleiner type en met een totale inhoud van circa 10.800 BRT voor Noorse rekening in aanbouw. Zoals uit bovenstaande tabellen blijkt, vertegenwoordigen de gereedgekomen, resp. nog in aanbouw zijnde, schepen voor de algemene vrachtaart slechts een betrekkelijk bescheiden percentage van de totaalcijfers, terwijl de schepen bovendien van kleiner type zijn. De bestaande monetaire restricties zijn oorzaak, dat door Noorse rederijen in meerdere mate dan tot dusver opdrachten bij Noorse werven worden geplaatst. Zo werden o.a. twee tankers met een draagvermogen van ca 18.000 ton elk in Noorwegen besteld; dit zijn tot dusver de grootste schepen, welke in Noorwegen, waar de werven zich in het verleden meer in het bijzonder op de bouw van schepen van kleiner type toelagden, werden gebouwd.

De wederopbouw van de Italiaanse koopvaardijvloot maakt gestadige vorderingen. Onderstaande tabel geeft de uitbreiding weer, die sedert het einde van de oorlog tot eind 1949 van de vloot werd gegeven, waarbij er op dient te worden gewezen, dat van de 3.449.000 BRT grote Italiaanse koopvaardijvloot in 1945 nog slechts ca 373.167 BRT resteerden.

	aantal schepen	benaderde bruto inhoud
vloot beschikbaar op 8 Mei 1945 geborgen	231	373.167
nieuw gebouwd	114	193.615
aangekocht uit het buitenland	198	202.318
terugggegeven schepen en in Amerika aangekochte „Liberty”, T2 en T3 schepen	197	648.942
Totaal	451	1.106.697
	888	2.524.739

De samenstelling der vloot op 1 Januari jl., vergeleken met die op 1 Januari 1940, blijkt uit de volgende tabel.

Scheepstype	1 Januari 1940		1 Januari 1950	
	aantal schepen	BRT	aantal schepen	BRT
Gecombineerde passagiersvrachtschepen	167	985.562	53	413.850
Tankschepen	92	458.692	70	499.692
Vrachtschepen	412	1.802.959	283	1.455.915
Totaal	671	3.247.213	406	2.369.457

Uit bovenstaande gegevens blijkt, dat Italië met grote voortvarendheid aan de wederopbouw van zijn koopvaardijvloot heeft gewerkt, al moet er op worden gewezen, dat rond 55 pCt der huidige vloot uit tijdens de oorlog in Amerika-gebouwde, en een niet onaanzienlijk percentage van het restant, uit oude schepen bestaat.

De jongste gebeurtenissen op het wereldtoneel en de daaruit voortgevloede herbepaving hebben, zoals bekend, tot een vrij scherpe stijging der prijzen van een aantal grondstoffen geleid. Ook de staalprijzen zijn opgelopen en werven, die enkele maanden geleden bereid waren tegen vaste prijzen te contracteren, zien zich wederom genoopt bij het onderhandelen omtrent nieuwe opdrachten te conditionneren, dat eventuele verhogingen der materiaal-prijzen en lonen voor rekening der opdrachtgevers komen. Een stap achteruit derhalve op de weg naar meer stabiele verhoudingen, hetgeen men slechts kan betreuren.

Concluderend kan worden vastgesteld, dat gedurende het afgelopen halfjaar de nieuwe opdrachten in ruimer mate hebben gevloeid, zodat een aantal werven zowel hier te lande als elders voorshands ruimschoots van werk zijn voorzien. De verdere ontwikkeling is uiteraard geheel afhankelijk van de algemene politieke situatie, die op-nieuw haar stempel drukt op de economische constellatie.

Rotterdam.

C. VERMEY.

INKOMENSVERDELING 1948.

Onlangs heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek een aantal belangwekkende gegevens gepubliceerd betreffende de inkomensverdeling voor het jaar 1948¹⁾.

Deze gegevens zijn vastgesteld door middel van een, in samenwerking van genoemd bureau met de belastingdienst, genomen steekproef. Daar het voor de eerste maal is, dat dit bureau bij het verzamelen en publiceren van belastingcijfers van een steekproef gebruik maakt, is het wel van belang eens in het kort na te gaan:

¹⁾ Mededeling no. 5064 Inkomensverdeling 1948 (voorlopige cijfers).

- 1c. hoe de verzameling dezer gegevens voordien plaatsvond;
- 2c. waarom tot het nemen van een steekproef is overgegaan, en
- 3c. in hoeverre deze steekproef van invloed kan zijn op de bewerking over volgende jaren.

ad 1. Sinds de invoering van de Rijksinkomstenbelasting op 1 Mei 1915 konden tot 1941 jaarlijks een aantal bijzonderheden worden gepubliceerd betreffende de in deze belasting opgelegde aanslagen. Het belangrijkste gegeven was steeds de verdeling van het aantal aangeslagenen naar de hoegroothed van het inkomen. Uit een algemeen economisch oogpunt bestond steeds de grootste belangstelling naar de inkomensverdeling voor het gehele land, doch vooral voor marktanalytische doeleinden, was ook steeds veel vraag naar overeenkomstige gegevens voor provinciën, economisch-geografische gebieden of afzonderlijke gemeenten. Deze statistiek werd tot 1941 in hoofdzaak samengesteld op de inspectiekantoren der belastingen, zodat het Centraal Bureau voor de Statistiek kon volstaan met samenvoeging van de inkomsten der verschillende inspecties tot regionale gebieden.

De invoering van de nieuwe inkomstenbelasting en de loonbelasting op 1 Januari 1941 maakte aan deze werkmethode een eind. Over dit jaar ontving genoemd bureau voor elke persoon, die op de beschrijvingslijsten der inkomstenbelasting voorkwam, een formulier, waarop alle gegevens vermeld waren, welke voor de statistiek nodig waren. Met deze centralisatie ging ook uitbreiding gepaard van het aantal gegevens. Zo kwamen ook gegevens beschikbaar van de personen, wier inkomen in verband met het aantal kinderen, waarvoor kinder aftrek werd verleend, beneden de belastinggrens viel. Tevens werd voor elke belastingplichtige melding gemaakt van het hoofdbedrijf, waarin hij werkzaam was, waardoor het mogelijk werd het aantal belastingplichtigen en het bedrag hunner inkomens te rangschikken naar de bedrijfsklassen. Ook kwamen voor de personen met een inkomen van minstens f 10.000 gegevens beschikbaar betreffende de bestanddelen van de inkomens.

Bovendien werden aan het Centraal Bureau voor de Statistiek alle loonbelastingkaarten toegezonden van de personen, welke niet voor een aanslag in de inkomstenbelasting in aanmerking kwamen, omdat zij uitsluitend in loondienst waren en hun zuiver inkomen niet meer dan f 4.000 bedroeg, of hun onzuiver inkomen voor minder dan f 4.000 bestond uit loon en voor hoogstens f 200 uit andere bestanddelen.

De bewerking van deze gegevens vond plaats door gebruikmaking van de bij dit bureau in gebruik zijnde Hollerith-installatie. De gegevens van ruim 2,8 miljoen belastingplichtigen werden op ponskaarten overgebracht, waarna de uitkomsten met behulp van elektrische sorteer- en tabelleermachines konden worden vastgesteld.

De vele zich tijdens de oorlog voordoende moeilijkheden hadden tot gevolg, dat in de vaststelling van de resultaten van de statistiek over het eerste jaar na bovengenoemde reorganisatie grote vertraging ontstond. Wel werden de uitkomsten vastgelegd op enkele duizenden werkstaten, doch tot publicering in uitgebreide vorm werd niet overgegaan. Volstaan werd met publicering van de inkomensverdeling voor het gehele Rijk (o.a. in het Statistisch Zakboek 1947-1948), terwijl een aantal andere gegevens zal worden gepubliceerd in de binnenkort verschijnende Statistiek der Rijksfinanciën 1945-1949. Hoewel ook deze gegevens zich merendeels beperken tot die van het gehele land, doen zij toch op eenvoudige wijze zien, welke statistische gegevens ook voor de volgende jaren beschikbaar komen. Het behoeft nauwelijks gezegd, dat bovengenoemde werkstaten het mogelijk maken vele der bij het Centraal Bureau voor de Statistiek binnenkomende

vragen om meer uitvoerige gegevens te beantwoorden.

In overleg met het Ministerie van Financiën is besloten, dat in verband met de mindere betrouwbaarheid de statistiek der inkomens niet zal worden bewerkt over de oorlogsjaren 1942 tot en met 1945.

Van 1946 af wordt een andere werkwijze ingevoerd. Genoemd Ministerie is in 1947 overgegaan tot oprichting van een ponskaartentrale, waar een proef zou worden genomen met de combineren van de aanslagregeling met de statistische bewerking der gegevens. Het Centraal Bureau voor de Statistiek blijft de loonbelastingkaarten bewerken van de belastingplichtigen, die niet op de beschrijvingslijsten der inkomstenbelasting voorkomen. Het ontvangt verder de op genoemde centrale gemaakte ponskaarten der inkomstenbelasting, waarin behalve de gegevens voor de aanslag ook de nodige statistische bijzonderheden zijn vastgelegd. Het is hierdoor in staat de statistische bewerking in behandeling te nemen zowel van de ponskaarten der loonbelasting als van die der inkomstenbelasting, waarna door samentelling de statistiek der inkomens wordt verkregen.

De combineren van de aanslagregeling der inkomstenbelasting over 1946 en 1947, een der maatregelen genomen om de achterstand bij de belastingdienst geleidelijk in te halen, is oorzaak, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek eerst tegen het eind van 1950 de laatste ponskaarten der inkomstenbelasting kan verwachten en tot afsluiting der statistiek kan overgaan. Het gevolg hiervan is, dat de definitieve uitkomsten van de statistiek der inkomens over 1946 op zijn vroegst in de eerste maanden van 1951 kunnen worden vastgesteld. Voor vele gebruikers van deze statistiek wel een grote teleurstelling.

ad 2. In verband met de voortdurende vragen naar gegevens betreffende de inkomensverdeling over een naoorlogsjaar is het denkbeeld gerezen of het niet mogelijk zou zijn in afwachting van de definitieve resultaten over 1948 reeds thans over dit jaar enkele voorlopige gegevens te bewerken, welke niet gebaseerd zouden zijn op de door de belastingdienst vastgestelde inkomens, maar op de door de belastingplichtigen gedane aangiften. Voor deze bewerking zou het dan niet nodig zijn te beschikken over de gegevens van alle belastingplichtigen. Volstaan zou kunnen worden met een representatieve steekproef van ongeveer 0,6 pCt van alle op de beschrijvingslijsten der inkomstenbelasting voorkomende personen. Het Ministerie van Financiën was tot volle medewerking bereid en gaf voor elke belastinginspectie uitdrukkelijke voorschriften, op welke wijze de namen zouden worden bepaald van 0,6 pCt der tot de inspectie behorende belastingplichtigen. Hierdoor werd bereikt, dat deze steekproef zo zuiver mogelijk een afspiegeling zou zijn van het beeld, dat verkregen zou zijn bij bewerking van de gegevens van alle belastingplichtigen. Van elk der 10.000 in deze steekproef vallende personen moest aan het Centraal Bureau voor de Statistiek opgave worden gedaan van het hoofdbedrijf, waarin hij werkzaam is en van het zuivere inkomen, dat hij op zijn aangiftebiljet der inkomstenbelasting voor het jaar 1948 had ingevuld of dat op het beschrijvingsbiljet voor deze belasting werd vermeld. Teneinde de bewerking niet te vertragen mocht, indien de belastingplichtige voor dit jaar nog geen aangifte had gedaan, invulling plaatshebben van het zuivere inkomen volgens de voorlopige aangifte voor 1948 (vermeld op het aangiftebiljet voor 1947) of, indien ook dit gegeven ontbrak, van het inkomen volgens de definitieve aanslag of de definitieve aangifte voor 1947.

Op de beschrijvingslijsten der inkomstenbelasting zullen voor het jaar 1948 omstreeks 1.664.500 personen voorkomen. Door vermenigvuldiging van de uitkomsten der steekproef met de breuk $\frac{1.664.500}{10.000}$ kon dus een raming worden gemaakt van de verdeling van bovengenoemde personen

over de inkomensgroepen en de bedrijfsklassen, waarin zij werkzaam zijn.

De aldus verkregen aantallen zijn evenwel voor de lagere inkomensgroepen te klein, omdat in deze groepen zich veel personen bevinden, die uitsluitend in loondienst zijn en daarom niet voorkomen op de beschrijvingslijsten der inkomstenbelasting. Het was dus nodig voor deze personen een tweede steekproef op te zetten. Het stuitte evenwel op te grote bezwaren om deze steekproef te nemen met behulp van de loonbelastingkaarten over 1948, daar niet op eenvoudige wijze kon worden bepaald van welke belastingplichtigen de gegevens voor de steekproef moesten worden genomen. Daarom moest een andere weg worden gevolgd. Allereerst werd uit de loonbelastingplichtigen over 1946, waarvan alle gegevens op, bij het Centraal Bureau voor de Statistiek aanwezige, ponsstrips beschikbaar waren, een zo zuiver mogelijke steekproef genomen, welke 7.000 personen omvatte. Nadat voor elke bedrijfsklasse het cijfer was vastgesteld, dat de gemiddelde toeneming der lonen van 1946 op 1948 aangaf, werd met behulp hiervan het loon voor elke belastingplichtige omgerekend en kon voor deze 7.000 personen eveneens de verdeling naar inkomensgroepen plaatshebben. Vervolgens werd zo goed mogelijk het vermoedelijk aantal loonbelastingplichtigen over 1948 geraamd (2.342.200), waarna door omrekening voor deze personen eveneens de inkomensverdeling kon worden vastgesteld.

Door samentelling van de aldus verkregen ramingen voor de inkomsten- en de loonbelasting zijn tenslotte de voorlopige uitkomsten van de inkomensverdeling over 1948 bepaald, welke in tabel I op blz. 699 zijn vermeld.

In deze tabel zijn de cijfers over 1948 gesteld naast die over 1941. Allereerst valt op de sterke stijging zowel van het aantal belastingplichtigen als van het bedrag hunner inkomens. Terwijl het aantal belastingplichtigen steeg met 41 pCt is het bedrag hunner inkomens ongeveer verdubbeld. In verband hiermede is het gemiddelde inkomen per belastingplichtige gestegen van f 1.637 over 1941 tot f 2.319 over 1948. Deze grote stijging is in hoofdzaak het gevolg van de loonsverhogingen. Zowel bij de laagste als bij de hoogste groepen komen evenwel dalingen voor. Zo is het aantal belastingplichtigen met inkomens beneden f 2.000 en van minstens f 50.000 gedaald met resp. ruim 3 en bijna 10 pCt. Daarentegen is het aantal personen met inkomens van f 2.000 tot f 50.000 sterk gestegen en wel met 237 pCt. Beziet men de in de tabel vermelde verhoudingscijfers dan blijkt, dat over 1941 nog 82 pCt van alle belastingplichtigen een lager inkomen had dan f 2.000. Dit percentage is gedaald tot 56 over 1948. Het gezamenlijke inkomen dezer personen is gedaald van 46 pCt tot 22 pCt van het totaal van alle inkomens.

Het aantal personen met een inkomen van minstens f 10.000 is van 1941 op 1948 slechts gestegen van 1,3 pCt tot 1,7 pCt van alle belastingplichtigen. Het totaal hunner inkomens is evenwel gedaald van 18 pCt tot 15 pCt van het totaal van alle inkomens. Daarentegen is het aantal belastingplichtigen met inkomens van f 2.000 tot f 10.000 van 1941 op 1948 gestegen van 17 pCt tot 42 pCt van alle belastingplichtigen. Hun gezamenlijk inkomen is gestegen van 36 pCt tot 63 pCt van het totaal van alle inkomens. Een sterke concentratie der inkomens heeft zich dus voltrokken, welke vooral tot uitdrukking komt in de groep belastingplichtigen met inkomens van f 2.000 tot f 5.000. Deze concentratie vindt haar verklaring hierin, dat de stijging van het loonpeil voor de lagere loonklassen van meer belang is geweest dan voor de hogere klassen, dat de stijging van het ondernemersinkomen als regel daarmee geen gelijke tred heeft gehouden en dat bij de uit vermogen verkregen inkomens en bij de pensioenen vrijwel geen sprake is geweest van stijging. Indien over 1941 een meer uitvoerige inkomensverdeling ter beschikking stond, zou

ongetwijfeld een en ander nog duidelijker blijken.

In een tweede tabel zijn dezelfde belastingplichtigen gerangschikt naar het hoofdbedrijf, waarin zij werkzaam zijn. Hierbij zij opgemerkt, dat bij personen met meer dan één dienstbetrekking uitsluitend rekening gehouden is met de betrekking, welke de hoogste inkomsten heeft opgegeven. De aandacht zij er uitdrukkelijk op gevestigd, dat de bedragen der inkomens niet uitsluitend betrekking hebben op de uit bedrijf of beroep verkregen inkomsten, doch dat daarin tevens begrepen zijn de op andere wijze verkregen inkomsten van meer dan f 200 (inkomsten uit goederen, uit roerend kapitaal enz.).

In de gevallen, dat deze overige inkomsten evenwel hoger waren dan de uit bedrijf of beroep verkregen inkomsten, is de belastingplichtige toch gerangschikt naar het bedrijf, waarin hij werkzaam was. (zie tabel II).

Bij elke klasse is melding gemaakt van het gemiddelde inkomen per belastingplichtige over 1941 en 1948. In klasse XXVIII zijn alleen de losse werklieden begrepen, welke niet in een bepaald bedrijf werkzaam zijn. In klasse XXIX zijn ook de gepensioneerden en de renteniers begrepen. Voor alle bedrijfsklassen is het aantal belastingplichtigen van 1941 op 1948 gestegen (behalve voor de klassen XXVIII (losse werklieden) en XXX (beroep of bedrijf onbekend)). Met uitzondering van laatstgenoemde klasse is ook het bedrag der inkomens voor elke bedrijfsklasse gestegen.

Het hoogste gemiddelde inkomen per belastingplichtige treft men aan bij bedrijfsklasse XXII (crediet- en bankwezen) en wel f 3.051 over 1941 en f 6.976 over 1948, het laagste gemiddelde inkomen bij bedrijfsklasse XXVII (huiselijke diensten) over dezelfde jaren resp. f 469 en f 543.

De in tabel II vermelde gegevens zijn in tabel III nog eens samengevoegd tot enkele groepen van bedrijfsklassen.

In de verdeling der belastingplichtigen over de verschillende bedrijfspgroepen zijn geen grote veranderingen gekomen. Het aandeel van de personen, die in de industrie werkzaam zijn, is gestegen van 36 pCt over 1941 tot 37 pCt over 1948. De betrekkelijk heterogene groep van de overige bedrijven en beroepen (waarin de overheidsdiensten en de vrije beroepen de belangrijkste plaats innemen) is gestegen van 16 pCt tot 18 pCt. De personen zonder beroep (waaronder de gepensioneerden en de renteniers) en die, welke bij het crediet-, bank- en verzekeringswezen hun bestaan vinden, vormen over beide jaren respectievelijk 10 pCt en 2 pCt van het totaal aantal belastingplichtigen. Het aantal van de personen in de landbouw of visserij werkzaam is teruggelopen van 15 pCt tot 13 pCt en van hen, die de handel of het verkeer dienen, van 21 pCt tot 20 pCt.

Het gemiddelde inkomen per belastingplichtige is het hoogst voor de personen, die bij het crediet-, bank- of verzekeringswezen werkzaam zijn (f 2.611 over 1941 en f 4.942 over 1948). Het laagste bedrag wordt over 1941 nog aangetroffen bij de personen in de landbouw of visserij werkzaam (f 1.434), doch over 1948 bij de personen zonder beroep (f 1.686). Alleen voor laatstgenoemde groep van personen is het gemiddelde inkomen over 1941 hoger dan over 1948. Voor de andere groepen is het gemiddelde inkomen van 1941 op 1948 gestegen. Vooral voor de betrekkelijk kleine groep personen, die in het crediet-, bank- of verzekeringswezen hun bestaan vinden, is deze stijging al zeer sterk.

ad 3. De door middel van bovenvermelde steekproef voor 1948, op betrekkelijk eenvoudige wijze verkregen gegevens zijn zo belangrijk, dat het gewenst is ook voor volgende jaren deze steekproef te herhalen. Vooraf lijkt het mij evenwel gewenst, dat wordt nagegaan of de uit-

TABEL I.

Verdeling der inkomens naar inkomensgroepen.

Inkomensgroep	Absolute cijfers				In pCt van het totaal			
	1941		Raming 1948		1941		Raming 1948	
	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens
	× 1.000	× f 1 mln	× 1.000	× f 1 mln				
Beneden f 1.000	1.270,7	677	1.244,1	557	44,8	14,6	31,1	6,0
f 1.000 — < f 2.000	1.038,7	1.431	985,6	1.483	36,6	30,8	24,6	16,0
f 2.000 — < f 5.000	416,2	1.182	1.477,1	4.306	14,6	25,4	36,9	46,4
f 5.000 — < f 10.000	76,1	505	229,4	1.516	2,7	10,9	5,7	16,3
f 10.000 — < f 20.000	25,0	335	51,1	680	0,9	7,2	1,3	7,3
f 20.000 — < f 50.000	9,3	268	17,2	505	0,3	5,8	0,4	5,4
f 50.000 — < f 100.000	1,8	115	1,7	113	0,1	2,5	0,0	1,2
f 100.000 en meer	0,6	132	0,5	130	0,0	2,8	0,0	1,4
Nederland	2.838,4	4.645	4.006,7	9.290	100,-	100,-	100,-	100,-

TABEL II.

Verdeling der inkomens naar bedrijfsklassen.

Bedrijfsklasse	Absolute cijfers				Gemiddeld inkomen per belastingplichtige	
	1941		Raming 1948		1941	Raming 1948
	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens		
	× 1.000	× f 1 mln	× 1.000	× f 1 mln		
I Vervaardiging van aardewerk, glas, kalk, stenen	29,5	32	41,0	75	f 1.090	f 1.842
II Bewerking van diamant en andere edelstenen	1,1	2	2,0	12	„ 2.162	„ 5.785
III Grafische nijverheid, fotografie	22,0	36	31,8	76	„ 1.631	„ 2.391
IV Bouwnijverheid en aanverwante bedrijven	248,6	342	305,8	639	„ 1.373	„ 2.089
V Chemische nijverheid	24,8	51	44,3	101	„ 2.071	„ 2.278
VI Bewerking van hout, kurk, stro	40,1	58	68,9	132	„ 1.444	„ 1.913
VII Kleding en reiniging	87,6	105	133,3	212	„ 1.195	„ 1.587
VIII Kunstnijverheid	0,7	1	2,9	5	„ 1.610	„ 1.750
IX Leder-, wasdoek-, rubbernijverheid	33,5	49	59,8	119	„ 1.472	„ 1.992
X Mijnbouw, veenderijen, enz.	56,4	87	65,2	187	„ 1.550	„ 2.866
XI-XIII Metaalnijverheid, scheeps-, vliegtuig- en wagenbouw	212,6	313	337,6	723	„ 1.473	„ 2.143
XIV Papiernijverheid	18,1	25	22,7	47	„ 1.400	„ 2.054
XV Textielnijverheid	71,3	94	92,8	214	„ 1.322	„ 2.310
XVI Gas-, electriciteits- en waterleidingbedrijven	24,6	40	32,2	87	„ 1.612	„ 2.692
XVII Bereiding van voedings- en genotmiddelen	156,8	239	226,6	506	„ 1.526	„ 2.231
XVIII Landbouw	420,1	599	524,2	1.079	„ 1.425	„ 2.058
XIX Visserij en jacht	7,3	15	15,7	47	„ 1.992	„ 2.981
XX Handel	363,6	827	459,2	1.312	„ 2.122	„ 2.857
XXI Verkeer	227,1	354	334,7	849	„ 1.558	„ 2.537
XXII Crediet- en bankwezen	24,2	74	36,3	253	„ 3.051	„ 6.976
XXIII Verzekeringswezen	25,1	55	41,6	132	„ 2.186	„ 3.171
XXIV Overige bedrijven, overheidsdiensten, vrije beroepen	255,2	477	509,8	1.342	„ 1.869	„ 2.633
XXV Onderwijs	64,1	129	103,5	349	„ 2.013	„ 3.375
XXVI Eredienst	10,3	22	14,0	38	„ 2.164	„ 2.727
XXVII Huiselijke diensten	67,3	32	70,3	38	„ 469	„ 543
XXVIII Losse werklieden	18,5	18	17,4	28	„ 975	„ 1.611
XXIX Zonder beroep	296,8	517	399,9	674	„ 1.743	„ 1.686
XXX Beroep of bedrijf onbekend	31,1	52	13,2	14	„ 1.683	„ 1.035
Nederland	2.838,4	4.645	4.006,7	9.290	„ 1.637	„ 2.319

TABEL III.

Verdeling der inkomens naar enkele groepen van bedrijfsklassen.

Groep van bedrijfsklassen	Absolute cijfers				Gemiddeld inkomen per belastingplichtige	
	1941		Raming 1948		1941	Raming 1948
	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens	Aantal belastingplichtigen	Bedrag der inkomens		
	× 1.000	× f 1 mln	× 1.000	× f 1 mln		
I-XVII Industrie	1.027,7	1.475	1.466,9	3.134	f 1.436	f 2.137
XVIII en XIX Landbouw en visserij	427,4	613	539,9	1.126	„ 1.434	„ 2.085
XX en XXI Handel en verkeer	590,7	1.181	793,8	2.161	„ 1.999	„ 2.722
XXII en XXIII Crediet-, bank- en verzekeringswezen	49,3	129	77,9	385	„ 2.611	„ 4.942
XXIV-XXVIII en XXX Overige bedrijven en beroepen	446,5	730	728,3	1.810	„ 1.635	„ 2.485
XXIX Zonder beroep	296,8	517	399,9	674	„ 1.743	„ 1.686
Nederland	2.838,4	4.645	4.006,7	9.290	f 1.637	f 2.319

komst der steekproef voldoende betrouwbaar is geweest, dan wel, of in de opzet wijziging moet worden gebracht. Hiertoe zullen deze voorlopige gegevens voor 1948 vergeleken moeten worden met de gegevens, welke gegrond zijn op de definitieve aanslagen in de inkomstenbelasting voor dit jaar en de genoten lonen volgens de loonbelastingkaarten van hen, die niet in de inkomstenbelasting vallen. Met name zal dan moeten blijken: 1e. of bij de steekproef de juiste verhouding is genomen tussen het aantal personen, dat uitsluitend loonbelasting betaalt en het aantal personen, dat bovendien of uitsluitend in de inkomstenbelasting valt; 2e. of de raming van het totaal aantal inko-

mentrekkers voldoende nauwkeurig is geweest en 3e. of het betrekkelijk kleine aantal personen met hoge inkomens representatief in de steekproef voorkomt. Blijkt de wijze van bewerking der steekproef verantwoord, dan is hiermee een middel gevonden om op korte termijn voortaan de beschikking te verkrijgen over recente gegevens betreffende de inkomensverdeling, welke van zo groot belang zijn bij de voorbereiding van allerlei maatregelen op economisch of sociaal terrein.

Of deze steekproef in de plaats zal kunnen komen van de statistische gegevens, zoals deze tot dusver worden verzameld uit het volledige grondmateriaal der loon- en

inkomstenbelasting? Ik meen stellig, dat deze vraag ontkennd moet worden beantwoord. In het gunstigste geval zal de steekproef recente gegevens kunnen verschaffen betreffende de inkomensverdeling, welke voor het gehele land geldt. Dit is evenwel niet voldoende. Provinciale en gemeentebesturen wensen voor allerlei doeleinden de beschikking te hebben over overeenkomstige gegevens betreffende bepaalde provinciën en gemeenten.

Ook uit kringen van industrie en handel komen voortdurend vragen betreffende de inkomensverdeling voor afzonderlijke gemeenten, economisch-geografische gebieden of op andere wijze samengestelde groepen van gemeenten voor het bepalen van productie of het zoeken van afzetgebied. Teneinde aan deze verlangens te voldoen zou de steekproef dermate moeten worden uitgebreid, dat zij bijna evenveel werk met zich zou brengen als de volledige bewerking van de gegevens van alle inkomentrekkers. Teneinde in de toekomst de jaarlijkse bewerking van het zeer uitgebreide grondmateriaal der loon- en inkomstenbelasting te voorkomen, verdient het aanbeveling na te gaan of het wel verantwoord is, deze uitgebreide bewerking jaarlijks te doen plaatshebben en of met deze bewerking slechts bijv. eens in de vijf jaren niet volstaan zou kunnen worden. Voor de tussentijd zou dan volstaan moeten worden met een steekproef zoals hiërboven beschreven, dié dan evenwel slechts een inzicht geeft in de inkomensverdeling voor het gehele land.

Er kunnen nog meer vragen worden gesteld. Is het niet gewenst, dat ook steekproeven worden genomen, waardoor recente gegevens beschikbaar komen betreffende de indeling der vermogens? Zouden verder op soortgelijke wijze geen bruikbare gegevens verzameld kunnen worden betreffende de bestanddelen der inkomens en vermogens en betreffende de leeftijd der belastingplichtigen? Dient ook niet eens overwogen te worden of het mogelijk is door middel van een steekproef wat meer te weten te komen over de gezinsinkomens? Vooral bij de lagere inkomens blijken vele kleintjes vaak één grote te maken. Op deze en nog andere te stellen vragen zullen de statistici in overleg met de consumenten van de statistiek der inkomens en vermogens binnen niet al te lange tijd een antwoord moeten zoeken.

's-Gravenhage.

J. D. A. VISSER.

HET INDEXCIJFER VAN DE ARBEIDS-PRODUCTIVITEIT.

In zijn artikel „Over de meting van de arbeidsproductiviteit”¹⁾ geeft Dr H. Rijken van Olst de volgende omschrijving van de berekening van het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit: „De arbeidsproductiviteit in de industrie wordt berekend door een vergelijking te maken tussen de indexcijfers over de omvang van de productie en de indexcijfers van de personeelsbezetting, die beide op basis 1938 = 100 berekend worden. Het indexcijfer van de omvang van de productie wordt berekend aan de hand van productie-indexcijfers van een groot aantal producten. Het indexcijfer van de personeelsbezetting is afgeleid uit de personeelsgegevens van ca 10.000 industriële ondernemingen. Deze cijfers omvatten het gehele personeel van de ondernemingen, dus ook het administratieve personeel. Door vergelijking van beide indexcijfers wordt de arbeidsproductiviteit bepaald; . . .”

Onder het begrip arbeidsproductiviteit zal moeten worden verstaan de productiviteit van de arbeid, welke bepaald wordt door de volgende drie factoren: de prestaties van de arbeiders, de mate van mechanisatie en de efficiency van de bedrijfsorganisatie.

De grootte van de arbeidsproductiviteit wordt bepaald

door de drie genoemde factoren. Wijziging in één van deze drie factoren heeft een verandering in de grootte van de arbeidsproductiviteit tot gevolg. Het vergelijken van de arbeidsproductiviteit op verschillende tijdstippen heeft tot doel vast te stellen in welke mate de productie per arbeider wijziging heeft ondergaan. De bovengenoemde omschrijving van de berekening van het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit door het C.B.S. heeft de in de vorige zin genoemde vergelijking tot doel.

Men zal er echter zorg voor moeten dragen, dat bij het vaststellen van de grootte van de arbeidsproductiviteit op de verschillende tijdstippen alleen de drie factoren, welke de grootte van de arbeidsproductiviteit bepalen, hun invloed doen gelden en dat allerlei andere factoren, welke geen verband houden met deze drie, geen invloed hebben op de berekening. Dit laatste is echter bij de door het C.B.S. gevolgde methode niet het geval.

Het C.B.S. gaat per bedrijfstak uit van de in een bepaalde periode verwerkte hoeveelheid grondstof of de geproduceerde hoeveelheid product. In de verschillende perioden kan de kwalitatieve samenstelling van de grondstof zich wijzigen, terwijl ook de kwalitatieve samenstelling van de uit de grondstoffen vervaardigde producten kan variëren in die zin, dat de gemiddelde productie in de ene periode arbeidsintensiever is dan in de andere. Zelfs wanneer de productie gemeten wordt in éénheden eindproduct, kan de kwalitatieve samenstelling aan variaties onderhevig zijn. Voor de kousen- en sokkenindustrie wordt de productie gemeten in het aantal paren kousen en sokken. Wijzigingen in de lengte van de sokken of kousen of wijzigingen in de samenstelling als gevolg, van beschikbare grondstoffen of wijzigingen in de vraag hebben bij het overigens constant blijven van de drie hiërvoren genoemde factoren, welke de arbeidsproductiviteit bepalen, tot gevolg, dat bij de door het C.B.S. gevolgde methode voor berekening van het indexcijfer, deze wijziging in de kwalitatieve samenstelling van de productie een overeenkomstige wijziging in het indexcijfer laat zien.

In de na-oorlogse jaren hebben de grote en intense vraag naar consumptiegoederen en het gebrek aan grondstoffen tot gevolg gehad, dat in menige tak van industrie werd gestreefd naar het behalen van een zo groot mogelijke omzet door in de productie aan de grondstof een zo groot mogelijke waarde toe te voegen, veelal door het vervaardigen van arbeidsintensieve artikelen, teneinde met de beperkte hoeveelheid grondstof een zo groot mogelijke werkgelegenheid te krijgen. Dit betekent, dat de kwalitatieve samenstelling van de productie in de na-oorlogse jaren in grotere mate heeft bestaan uit meer arbeidsintensieve artikelen dan in het jaar 1938, de basisperiode van het C.B.S. voor het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit.

De productiemiddelenindustrie is in de na-oorlogse jaren vooral ingesteld op het herstel van moletschade evenals de bouwnijverheid, zodat ook daar de samenstelling van de productie anders is dan in 1938.

Voor zover schaarste aan grondstoffen, hetzij door gebrek aan deviezen, hetzij door wereldtekort, tot gevolg heeft gehad, dat grondstoffen van gemiddeld slechtere kwaliteit moesten worden verwerkt, dan is dit veelal alleen mogelijk geweest door een grotere hoeveelheid arbeid aan te wenden. Hierdoor daalt volgens de berekeningsmethode van het C.B.S. de arbeidsproductiviteit.

De consequentie van deze methode van het C.B.S. is dan ook, dat naarmate de „sellers' market” afneemt en omslaat in een „buyers' market” door vermindering van de grondstofschaarste, het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit gaat stijgen. Immers, door de afnemende grondstofschaarste wordt de industrie door de concurrentie gedwongen de samenstelling van de productie in overeenstemming te brengen met de vraag van het publiek, terwijl tevens de noodzaak om door de vervaardiging van meer arbeidsintensieve artikelen een zo groot mogelijke werkgelegenheid te creëren komt te vervallen. De grotere produc-

¹⁾ In „E.-S.B.” van 28 Juni 1950.

tie van de arbeidsintensieve artikelen en de kleinere productie van arbeidsintensieve artikelen heeft een stijging van het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit tot gevolg, omdat het C.B.S. geen rekening houdt met wijzigingen in de kwalitatieve samenstelling van de productie.

De veronderstelling, dat deze wijzigingen geen rol spelen, wanneer het indexcijfer wordt bepaald voor de gehele Nederlandse industrie, omdat de ontwikkeling in de ene bedrijfstak gecompenseerd wordt door die in een andere, is niet juist. De voor alle artikelen in de eerste na-oorlogse jaren bestaande „sellers' market" dreef de productie in de richting van arbeidsintensieve artikelen.

Ook in normale tijden kunnen wijzigingen in de vraag veranderingen in de kwalitatieve samenstelling van de productie tot gevolg hebben. Exportindustrieën, welke nieuwe markten ontwikkelen of het zwaartepunt van hun buitenlandse afzet verleggen, zullen als regel de kwalitatieve samenstelling van hun productie moeten wijzigen.

De na de oorlog gewijzigde internationale economische positie van ons land brengt de noodzaak met zich, dat industrie en landbouw zich toeleggen op de export van meer hoogwaardige producten, waarvoor een grotere geschooldheid, technische kennis en veelal ook een grotere hoeveelheid arbeid nodig is. Wanneer deze grotere arbeidsprestatie, hetzij om technische, hetzij om bedrijfseconomische redenen o.a. in verband met de optimale kostenverhoudingen, niet gecompenseerd kan worden door een verdergaande mechanisatie en/of een vergroting van de arbeidsefficiëncy, dan is het voor een ieder, die bij het productieproces betrokken is, na alle inspanning slechts een trieste gewaarwording, dat het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit daalt, omdat geen rekening is gehouden met de variatie in de kwalitatieve samenstelling van de productie.

Een wijziging in de arbeidsintensiviteit van de productie van 10 pCt is onder de hierboven geschetste omstandigheden niet veel. Een dergelijke variatie betekent bij de door het C.B.S. gevolgde methode een variatie van 10 punten in het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit en dat is veel; wellicht bedraagt de fout in dit indexcijfer meer dan 10 punten.

De enige methode om per bedrijfstak een betrouwbaar indexcijfer voor de arbeidsproductiviteit samen te stellen is om bij een groep van bedrijven, die eenzelfde artikel vervaardigen, vast te stellen wat de productie per man-week van 48 uur is van een artikel van een bepaalde kwalitatieve samenstelling. Uit het gemiddelde van de groep kan voor de verschillende perioden, waarin de meting wordt gedaan, een verhoudingscijfer (indexcijfer) worden vastgesteld voor iedere bedrijfstak.

Uit de indexcijfers per bedrijfstak kan door weging met het aantal arbeiders, werkzaam in iedere bedrijfstak, een indexcijfer van de gehele Nederlandse industrie worden samengesteld.

Het voordeel van dit indexcijfer is, dat het weergeeft wat een ieder verstaat onder het begrip arbeidsproductiviteit. Bovendien heeft men dan een indexcijfer, dat de resultaten van de politiek van de Regering tot verhoging van de arbeidsproductiviteit weergeeft. Men behoeft dan niet bevreesd te zijn, dat het indexcijfer op een onjuiste wijze gehanteerd wordt; al zal het voor een goed begrip noodzakelijk zijn, dat aangegeven wordt wat de oorzaak is van de wijzigingen in de arbeidsproductiviteit per bedrijfstak. Wanneer een artikel niet meer normatief is te achten voor de productie van een bepaalde tak van bedrijf, dan zal het nodig zijn een kwalitatief anders samengesteld artikel te nemen. Het is dan zeer wel mogelijk een zodanige correctie aan te brengen, dat geen onderbreking van de reeks van indexcijfers plaatsvindt.

Het vaststellen van een indexcijfer eens per kwartaal heeft weinig zin. De prestaties van de nog niet volledig geschoolde arbeiders stijgen door een grotere mate van geschooldheid zeer geleidelijk. De grote stroom van ongeschoolde arbeiders, die na de bevrijding in de industrie

is opgenomen, heeft de arbeidsproductiviteit gedrukt en de stijging geremd.

Vergroting van de arbeidsproductiviteit door nieuwe productiemethoden toe te passen of door meer moderne machines te gebruiken, gaat, nadat deze nieuwigheden toegepast hebben gevonden, ook zeer geleidelijk. Dit geldt vooral, wanneer de arbeidsproductiviteit per bedrijfstak wordt gemeten, omdat de verschillende bedrijven niet alle tegelijk deze ingrijpende wijzigingen kunnen aanbrengen.

De bijzondere omstandigheden, welke na de bevrijding een meer arbeidsintensieve productie tot gevolg hebben gehad, zoals hierboven aangegeven, spelen bij de door ons voorgestelde methode geen rol, omdat in de verschillende perioden de arbeidsproductiviteit bepaald wordt aan de hand van een gestandaardiseerd artikel.

Het vaststellen van het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit eens per jaar is dan ook meer dan voldoende. Het vaststellen van het indexcijfer volgens de door ons voorgestelde methode houdt in, dat administratief personeel buiten beschouwing wordt gelaten evenals in het algemeen het personeel, dat niet direct bij de productie van een bepaald artikel is betrokken.

Wij zijn ons er van bewust, dat in het bovenstaande het probleem van het indexcijfer van de arbeidsproductiviteit behandeld is uit bedrijfseconomisch oogpunt, zo men wil bij wijze van bedrijfsvergelijking. Dr Rijken van Olst wijst er op, dat de door het C.B.S. toegepaste methode past in het geheel van macro-economische statistieken. Wij zijn van mening, dat de reeks van indexcijfers van de arbeidsproductiviteit van het C.B.S. een grote afwijking vertoont, zodat het niet verantwoord is op deze reeks enige beslissing of beoordeling te baseren. Het verdient daarom aanbeveling dit indexcijfer bedrijfseconomisch juist te funderen.

Arnhem.

Dr H. D. NIJHUIS.

INGEZONDEN STUK.

LONEN EN PRIJZEN.

Prof. Dr J. Horrington te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het redactionele artikel „Lonen en prijzen" van 2 Augustus jl. trof ik een opmerking aan over een punt uit mijn artikel „Vormt de landbouw een struikelblok voor de verwezenlijking van de Benelux?" van 26 Juli 1950, dat van een misvatting blijk geeft, die ik gaarne zou willen rechtzetten. Door de beknoptheid van de formulering is deze misvatting vermoedelijk bij meer lezers ontstaan.

In het artikel „Lonen en prijzen" wordt opgemerkt, dat ik in een stijging van de pachten in Nederland een middel zie om het verschil in productiekosten, dat thans bestaat tussen de Nederlandse en Belgische landbouw, aanzienlijk te verkleinen. Dit middel zie ik inderdaad wel, maar ik beveel het niet aan. Integendeel beveel ik juist, aan de hoog opgelopen pachten in België te laten dalen. De misvatting is waarschijnlijk veroorzaakt door mijn opmerking, dat er bij de huidige prijzen wel ruimte is voor een zekere pachtstijging op de betere gronden in Nederland. Deze partiële pachtstijging zal evenwel niet mogen resulteren in verhoging van de prijzen der landbouwproducten en dus ook geen bijdrage leveren tot vermindering van het verschil in productiekosten van de landbouwproducten in België en Nederland.

Eenmaal aan het schrijven is het verleidelijk nog een opmerking te maken over het bovengenoemde artikel naar aanleiding van een algemeen gehouden verwijt — dat evenwel ook mij treft —, dat de schrijver ontsteld is over het gemak, waarmee men met de gedachte van een loonsverhoging speelt. Ik ben mij met de schrijver ten zeerste bewust van de ernst van de vraagstukken van de

betalingsbalans en de werkgelegenheid. Voor deze beide vraagstukken is m.i. echter de hoogte van het reële loonpeil doorslaggevend. De afschaffing van de subsidies op de levensmiddelen met gelijktijdige compensatie van het nominale loonpeil laat het reële loonpeil gelijk.

Ik weet wel, dat de redenering is, dat de subsidies op levensmiddelen uit de belastingen worden betaald en dus niet als kostenfactor werken, wat wel het geval is met verhoogde geldlonen. Deze redenering heeft wel een element van waarheid, maar toch acht ik haar niet sterk. Zou men ter compensatie van de afschaffing der subsidies bijv. de omzetbelasting verlagen dan merkt men dit direct in de productiekosten. Maar ook indien men acht, dat de subsidies worden betaald uit belasting op de winst van de bedrijven, moet niet over het hoofd worden gezien, dat deze belasting meer en meer bij alle beslissingen in het bedrijf als een winstkorting wordt verdisconteerd en juist als een rem op de uitbreiding van de investeringen werkt.

Naschrift.

Wij nemen dankbaar nota van de opmerking van Prof. Horring, dat hij het middel van een pachtenstijging wel ziet, maar niet aanbeveelt.

Wat de betekenis van de lonen voor de betalingsbalans en de werkgelegenheid betreft; verschillen wij toch wel met hem van mening. Voor de internationale concurrentie is o.i. het reële loon van geen directe en het nominale loon (uiteraard met de arbeidsproductiviteit en de overige productiekosten) van doorslaggevende betekenis.

DE REDACTIE.

BOEKBESPREKING.

Schets van het bankwezen, door Mr H. A. van Nierop, V.U.B., uitgave de Erven F. Bohn N.V., Haarlem 1950. 224 blz.

Van het bekende boekje van Mr Van Nierop verscheen een derde druk, waarin aan de recente ontwikkeling op het gebied van het bankwezen ruime aandacht is geschonken. Het is voornamelijk gericht op een beschrijving van het Nederlandse bankwezen, hoewel ook aandacht is geschonken aan de ontwikkeling op dit terrein in andere landen, met name Engeland en de Verenigde Staten.

Enerzijds is de inhoud beperkter dan de titel zou doen vermoeden, omdat vrijwel uitsluitend over de centrale en de algemene banken wordt gesproken; anderzijds wordt echter naast de behandeling van vraagstukken op het engere gebied van het bankwezen liggend, ook ruime aandacht gewijd aan problemen van algemene geldtheorie en geldpolitiek en aan het internationale betalingsverkeer.

Het eerste hoofdstuk geeft in vogelvlucht een overzicht van de ontwikkeling van het bankwezen van de vroegste tijden af, waarbij uit de aard der zaak de geschiedenis van het Engelse bankwezen meer in bijzonderheden wordt besproken. Daarna gaat de schrijver over tot de behandeling van het geld, waarbij hij het ontstaan van het ruilgeld verklaart en de verschillende soorten ruilgeld spreekt. Ook de creatie van giraal geld wordt in dit hoofdstuk verduidelijkt, terwijl eveneens een poging wordt gedaan de geldwaarde te verklaren. Het derde hoofdstuk is gewijd aan de internationale schuldvereffening, waarbij uitvoerig de techniek van het internationale betalingsverkeer ter sprake komt, terwijl eveneens een kort overzicht van de werkwijze van het Internationale Monetaire Fonds wordt geboden. Hoofdstuk IV behandelt De Nederlandsche Bank, waarbij ruime aandacht wordt geschonken aan de Bankwet 1948, terwijl de laatste drie hoofdstukken de techniek van het bedrijf der Nederlandse depositobanken (i.c. de handelsbanken) vrij uitvoerig beschrijven.

Uit de aard der zaak stelt het schrijven van een „schets”

zeer bepaalde eisen van beknoptheid, duidelijkheid en overzichtelijkheid. Over het algemeen is de schrijver hierin goed geslaagd t.a.v. de hoofdstukken, welke de geschiedenis en de practijk van het bankwezen behandelen. De lezer verkrijgt een duidelijk beeld van hetgeen een bank is en doet, zowel een centrale bank als een handelsbank. Wel ontbreekt het hier en daar aan scherpe begripsomschrijvingen, en was het wenselijk geweest, het liquiditeitsvraagstuk meer systematisch te behandelen, maar over het algemeen laten deze gedeelten zich goed lezen.

Enigszins anders staat het echter met de meer theoretische gedeelten van het onderhavige werk. Vooral het tweede hoofdstuk, dat over het geld handelt, voldoet m.i. niet aan de eis der duidelijkheid, nog afgezien van de juistheid der gegeven verklaringen voor het vraagstuk van de koopkracht van het geld, voor begrippen als inflatie, deflatie, neutraal geld, enz. Hoewel de schrijver zich bijv. duidelijk op quantiteits-theoretisch standpunt stelt bij het geldwaardeprobleem (blz. 50 e.v.), ook al geeft hij niet meer dan een sterk vereenvoudigde weergave van de gedachten van Irving Fisher, begint hij zijn betoog met een nogal verwarde verklaring van de prijsvorming der goederen, min of meer op Böhm Bawerk geïnspireerd; zonder dat echter duidelijk wordt gemaakt, dat de verklaring van de geldwaarde door Irving Fisher hiervan principieel verschilt. Ook de kwestie van de creatie van giraal geld blijkt moeilijkheden op te leveren. De schrijver, die alleen de credietverlening als vorm van geldcreatie behandelt, betoogt op blz. 54 e.v. uitvoerig, hoe deze geldschepping tot stand komt. Op blz. 188 e.v. „bewijst” hij evenwel, dat een bank geen geld kan scheppen. Voor de niet voldoende economisch geschoolde lezer werkt dit alles wel zeer verwarrend.

De lezer, die kennis wil verkrijgen omtrent de werkwijze van De Nederlandsche Bank en van de handelsbanken, vindt in dit boekje een goede wegwijzer voor voortgezette studie; hij zij zich echter duidelijk bewust van de bezwaren, waaraan de geldtheoretische gedeelten zijn onderworpen.

Amsterdam.

DE ROOS.

AANTEKENING.

ENIGE OPMERKINGEN OVER DE DEVIEZENPOSITIE VAN NEDERLAND.

Ook dit voorjaar heeft de Minister van Financiën aan de Tweede Kamer een Nota inzake de deviezenpositie aangeboden, ditmaal op 11 Mei. Tezamen met de reeds eerder verschenen deviezennota's geeft zij een uitvoerige beschrijving van de ontwikkeling der deviezenpositie gedurende de laatste vijf jaren. Enkele punten dezer ontwikkeling zullen in het onderstaande worden weergegeven, voornamelijk aan de hand van de deviezennota's. Daarna zal meer in het bijzonder aandacht worden geschonken aan de meest recente ontwikkeling op dit gebied.

Dat vooral de handelsbalans met het dollargebied ernstige en langdurige moeilijkheden zou opleveren was reeds in de eerste periode na het einde van de oorlog duidelijk. Uit het overzicht van de betalingsbalans van Nederland over 1947 t/m 1949 (bijlage A bij de deviezennota van 11 Mei jl.) blijkt, dat de tekorten in het in US-dollars afgewikkelde lopende betalingsverkeer in deze jaren achtereen volgens f 1.258 mln, f 996 mln en f 550 mln bedroegen. Vermeerdert men deze tekorten met de dollaruittgaven uit hoofde van credietverlening en schuldaflossing, dan komt men tot bruto-tekorten van resp. f 1.764 mln, f 1.139 mln en f 692 mln. Voor de betalingsbalans als geheel waren de bruto-tekorten in deze jaren resp. f 2.566 mln, f 1.506 mln en f 971 mln groot, hetgeen de relatieve belangrijkheid van het dollarprobleem duidelijk aantoonde. De tekorten op de lopende rekening als geheel bedroegen

in 1947 t/m 1949 resp. f 1.566 mln, f 947 mln en f 236 mln¹⁾.

Behalve door credieten en schenkingen van het buitenland werden deze tekorten gedekt door gebruikmaking van aldaar aanwezige saldi, door goudverkopen en door de vrijwillige (later ook gedwongen) liquidatie van Amerikaanse effecten. Aan liquideerbare effecten was oorspronkelijk \$ 571 mln aanwezig. Deze liquidatie was een der noodmaatregelen waartoe de Regering eind 1947 ten gevolge van de zeer slechte dollar-liquiditeitspositie moest overgaan. Deze laatste was op haar beurt enerzijds het gevolg van de hoge eisen, die het reconstructieprogramma en de handhaving van een bepaald binnenlands consumptieniveau aan de dollarvoorziening stelden, anderzijds van de toenemende terughoudendheid der buitenlandse credietgevers. De dollarvoorraad van De Nederlandsche Bank was hierdoor teruggelopen tot \$ 15 mln of f 40 mln per 1 Januari 1948; de goudvoorraad bedroeg op dat tijdstip f 609 mln.

De toewijzingen onder het Marshall-plan brachten aanvankelijk slechts een beperkte verlichting der liquiditeitszorgen, daar de rembourseringen der E.C.A. traag verliepen. In 1949 werd de in 1948 ontstane achterstand in deze remboursering grotendeels ingehaald. De gouden dollarreserve van De Nederlandsche Bank steeg mede daardoor van f 470 mln per 1 Januari 1949 tot f 1.005 mln per 31 December 1949. De stijging van het guldenbedrag dezer reserve werd verder mede veroorzaakt door de hogere waardering ervan in gulden ten gevolge van de devaluatie. Voor 1948 en meer nog voor 1949 kan derhalve blijkens het voorgaande niet alleen worden gewezen op een voortgaande afneming van het absolute dollartekort — grotendeels verwezenlijkt door verlegging van de dollarimport naar niet-dollarlanden — maar tevens op een steeds ruimere ontvangst van buitenlandse hulp ter dekking van deze tekorten, met als uiteindelijk resultaat een belangrijke toeneming van de reserve aan goud en dollars. Niettemin blijft het dollartekort aanzienlijk, niet alleen voor Nederland maar ook voor de overige O.E.E.C.-landen. De jongste deviezennota herinnert er aan, dat het totale dollardeficit der gezamenlijke O.E.E.C.-landen in 1947 ca \$ 8½ mrd bedroeg, in 1948 \$ 5½ mrd en dat dit tekort voor de fiscale jaren 1949/1950, 1950/1951 en 1951/1952 naar schatting resp. \$ 4½ mrd, \$ 3½ mrd en \$ 2½ mrd zal bedragen. Zelfs indien dit tekort na afloop der E.H.P.-hulp zou zijn teruggebracht tot \$ 1 mrd, zou het de handhaving van bepaalde deviezenrestricties noodzakelijk maken en daardoor een belemmering blijven vormen voor het herstel van het multilaterale betalingsverkeer en mogelijk ook van de integratie der Europese economieën²⁾.

Ten aanzien van het inter-Europese handels- en betalingsverkeer weiden de deviezennota's onder andere uit over de sinds 1947 geleidelijk in kracht toenemende pogingen tot doorbreking van het bilateralisme. In dit jaar viel namelijk ten gevolge van de verruiming der aankoopmogelijkheden in de sterke valutalanden een toenemend aantal gevallen te constateren, waarin het handelsverkeer zich overmatig eenzijdig ontwikkelde en het als tijdelijk bedoelde manipulatiecrediet werd gebruikt ter financiering van een permanent importoverschot. De geneigdheid der weinig door de oorlog getroffen landen tot creditverlening nam anderzijds af, terwijl afdekking der bilaterale tekorten door goud of dollars steeds bezwaarlijker werd, daar juist tegen het einde van 1947 de dollarschaarste zich scherper ging aftekenen. Het in 1947 tussen Frankrijk, Italië en

de Beneluxlanden gesloten „compensatie-acckoord” en meer nog het op initiatief van de O.E.E.C. tot stand gekomen eerste en tweede inter-Europese betalingsaccoord (1948 resp. 1949), welke beide mede berustten op de aan de Marshall-hulp ontleende trekkingsrechten, brachten verlichting van deze bilaterale spanningen. De liberalisatie van het handelsverkeer tot 60 pCt op basis van de import van 1948 en de totstandkoming van de Europese betalingsunie waren verdere belangrijke stappen op de weg naar geleidelijke doorbreking van het bilateralisme.

Over de te verwachten ontwikkeling der betalingsbalans in 1950 deelde de Regering in de deviezennota van Mei jl. mede, dat het althans met betrekking tot het brutobetalingsbalanstekort „niet onredelijk schijnt, te verwachten, dat er dit jaar geen slechter eindresultaat zal worden verkregen” dan in 1949, toen dit tekort f 971 mln bedroeg (waarvan op de lopende rekening f 239 mln). Een prognose op grond van het verloop in 1949 was overigens zeer moeilijk te geven, daar in dat jaar zeer belangrijke incidentele factoren hun invloed hadden doen gelden. In haar Nota d.d. 15 Juli jl. naar aanleiding van het Verslag der Commissie voor de Handelspolitiek zag de Regering zich evenwel genoopt mede te delen, dat de ontwikkeling der betalingsbalans in het eerste halfjaar van 1950 tot een pessimistischer verwachting aanleiding geeft. Dit betekende, dat de Regering verwachtte, dat het tekort op de lopende rekening niet beperkt zal blijven tot f 500 mln, zoals aanvankelijk was geraamd, en dat het brutobetalingsbalanstekort voor 1950 daardoor naar verwachting de f 1 mrd zal overschrijden (de aflossingen op ontvangen overheidscredieten kunnen voor 1950 op f 284 mln en de aan Indonesië te verlenen overheidscredieten op circa f 200 mln worden geschat).

Als oorzaak van het ongunstiger worden der betalingsbalans in het eerste halfjaar van 1950 wordt in laatstgenoemde nota onder andere gewezen op het effect van de liberalisatie en dat der voorraadvorming, waardoor het tekort op de handelsbalans over deze periode het tekort in de eerste helft van 1949 met f 463 mln overtrof. In de textielsector bijvoorbeeld was het importoverschot f 282 mln groter dan in dezelfde periode van 1949. Daarnaast doet uiteraard ook de devaluatie haar invloed gelden. Over de grootte van de invloed van elk dezer factoren meende de Regering geen uitspraak te kunnen doen. In hoeverre de stijging van het prijsniveau van im- en exportgoederen, welke zich sedert de devaluatie heeft voorgedaan, van invloed is geweest, laat zich intussen wel berekenen, al is uit de beschikbare cijfers slechts de directe invloed van deze prijsstijgingen op de waardecijfers van in- en uitvoer af te leiden en niet de mate waarin het volume van im- en export op deze prijsbewegingen heeft gereageerd. De hoeveelheidsveranderingen zijn immers mede beïnvloed door factoren als de liberalisatie van het handelsverkeer. Bij gelijkblijvende ruilvoet zou bij een stijging van de im- en exportprijzen het invoeroverschot een vergroting uit hoofde van die prijsstijging ondergaan. Tot Maart 1950 is de ruilvoet blijkens het verloop der desbetreffende prijsindexcijfers, over de gehele periode sinds de devaluatie gerekend, gemiddeld weinig veranderd. In de maanden Maart, April en Mei 1950 evenwel liggen de invoerprijzen resp. 9,4 pCt, 8,3 pCt en 10,3 pCt boven het niveau van de overeenkomstige maanden van 1949. Voor de uitvoerprijzen zijn deze percentages resp. 5,2, 5,1 en 3,1. Uit deze cijfers kan worden berekend, dat van de toeneming van het invoeroverschot in de eerste vijf maanden van dit jaar ten opzichte van de overeenkomstige periode van het vorige jaar ongeveer een vierde gedeelte is toe te schrijven aan de directe invloed van de prijsstijgingen. Voor het overige is de toeneming van het importoverschot het resultaat van de veranderingen in de in- en uitgevoerde hoeveelheden ten gevolge van de devaluatie, de liberalisatie en eventuele andere factoren.

¹⁾ Daar de voor 1946 gepubliceerde cijfers op een andere wijze zijn berekend, zijn zij minder goed vergelijkbaar. Het tekort op de lopende rekening bedroeg in 1946 f 1.345 mln tegen f 1.522 mln in 1947 (beide cijfers volgens de oude wijze van berekening).

²⁾ Een nadere beschouwing over dit punt gaf Prof. S. Posthuma in zijn inleiding voor de studieconferentie der Nederlandsche Economische Hoogeschool van Juni jl. „Tracing a new international balance”. Een verslag van deze studieconferentie vindt men in „E.-S.B.” van 28 Juni 1950, blz. 515.

Dat de goud- en deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank ondanks het ongunstiger worden der betalingsbalans in 1950 tot nu toe belangrijk is toegenomen, is voor een groot deel toe te schrijven aan de snellere remboursering door de E.C.A. Bovendien werd uit Duitsland f 131 mln geroofd goud terugontvangen (tweede allocatie van de Commissie Tripartite te Brussel), terwijl voorts het Interfund zijn creditsaldo bij De Nederlandsche Bank (opgenomen onder de „vrije saldo's van vreemde circulatiebanken") met f 94 mln verlaagde ten gunste van 's Rijks Schatkist. Per 31 December jl. bedroeg deze goud- en deviezenvoorraad inclusief de vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en met aftrek van de vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en de crediteuren in vreemde geldsoort, f 1.363 mln. Het overeenkomstige cijfer voor 26 Juni was f 1.923 mln. Naar het oordeel van de Regering bevinden deze reserves zich niettemin nog op een uitermate laag peil — in Mei jl. waren zij slechts toereikend voor een importfinanciering van ca. drie maanden — en is een versterking ervan, onder andere met het oog op het aflopen van de Marshall-hulp en in verband met de liberalisatie van het handelsverkeer, dringend geboden. Dat de geringe omvang der reserves ook aan de bestrijding van een eventuele conjuncturele werkloosheid zeer bepaalde grenzen stelt en internationale coördinatie der conjunctuurpolitiek thans voorwaarde is voor het voeren ener „full-employment" politiek, verdient overigens niet minder de aandacht. Een politiek van compenserende overheidsmaatregelen immers, zou, via de ondersteuning der binnenlandse koopkracht, de invoer op een hoog peil houden, terwijl de werelduitvoer ten gevolge van een achteruitgang van de wereldconjunctuur zou terugvallen. Een evenwichtige betalingsbalans zou op de duur de import van grondstoffen en voedingsmiddelen zodanig in gevaar kunnen brengen, dat daaruit een werkloosheid zou kunnen groeien, ernstiger dan die ter bestrijding waarvan de compenserende maatregelen werden genomen. In haar recente nota over de werkgelegenheidspolitiek heeft de Regering op dit punt met nadruk gewezen³⁾.

In de deviezennota van April 1949 wordt voor het eerst bij het, blijkens het voorgaande zeer essentiële, verband tussen de binnenlandse monetaire ontwikkeling en de betalingsbalans wat uitvoeriger stilgestaan, zoals ook het jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1948 op dit punt uitdrukkelijk de aandacht had gevestigd. De voortdurende toeneming van de hoeveelheid vrij geld tot medio 1948 was een van de voornaamste factoren waardoor de binnenlandse koopkracht en daarmee de vraag naar hier te lande vervaardigde producten (ten nadele van de export), evenals de drang tot import werd gestimuleerd. De verbeterde binnenlandse monetaire situatie sindsdien leverde een belangrijke bijdrage tot de vermindering van het invoeroverschot.

In haar bovenvermelde nota van 15 Juli jl. geeft de Regering als cijfers⁴⁾ om de verbeterde verhouding tussen geldhoeveelheid en geldbehoefte aan te tonen, de percentages, die de geldhoeveelheid in de na-oorlogse jaren uitmaakte van het nationale inkomen. Deze bedroegen voor 1946 t/m 1949, achtereenvolgens 57,7, 57,6, 56,6 en 51,5, hetgeen op een aanvankelijk geringe, doch van 1948 op 1949 zeer aanzienlijke verbetering in de verhouding tussen deze twee grootheden wijst. Als bezwaar tegen de hier gebezigde methode om uit het beloop van het nationale inkomen de ontwikkeling der geldbehoefte af te leiden, noemt de Regering zelf reeds de sedert de oorlog ingetreden verschuiving in de inkomensverdeling, welke een relatief grotere geldbehoefte deed ontstaan. Als tweede moeilijkheid kan hieraan worden toegevoegd, dat de geldbehoefte niet alleen verband houdt met de omvang en de verdeling van het nationale inkomen, maar in belangrijke mate ook met de omvang van het nominale nationale vermogen,

³⁾ Zie: „De werkgelegenheidsnota" door Mr Dr A. A. van Rhijn, in „E.-S.B." van 2 Augustus 1950, blz. 612.

waarvan steeds een groot deel in de geldvorm zal worden aangehouden. Deze moeilijkheid wordt nog vergroot, doordat de verhouding tussen de in de vermogenssfeer aangehouden geldvoorraad en het totale nominale vermogen onder andere een functie is van de rendementsverwachtingen ten aanzien van de verschillende beleggingsvormen. De door de Regering genoemde percentages dienen derhalve met voorbehoud te worden gebruikt.

Door de recente opheffing van tal van importrestricties is de betekenis, die de interne monetaire ontwikkeling voor de betalingsbalans heeft, nog belangrijk toegenomen. Het verdient daarom bijzondere aandacht, dat de begroting voor 1950 een aanmerkelijk nadelig saldo te zien geeft, volgens officiële raming ter grootte van ca f 220 mln (waarvan overigens slechts een deel tot geldvermeerdering in het binnenland zal leiden). Een andere geldvermeerderende factor is de toeneming der credietverlening door de handelsbanken en de landbouwcredietinstellingen. De 42 regelmatig aan De Nederlandsche Bank rapporterende handelsbanken breidden haar credietverlening in het eerste halfjaar van 1950 uit met f 105 mln. Dat desondanks de hoeveelheid vrij geld een vrij belangrijke vermindering te zien geeft — voor het eerste halfjaar van 1950 van f 7.552 mln tot f 7.204 mln — is voornamelijk het gevolg van de deflatoire werking van het importoverschot. Het saldo op de bijzondere rekening van 's Rijks Schatkist bedroeg op 26 Juni jl. f 873 mln tegen f 610 mln per 31 December 1949. Bovendien werd per 13 Maart 1950 f 275 mln van deze rekening overgeboekt naar de gewone rekening van 's Rijks Schatkist. De stortingen op de „local currency"-rekening in het eerste halfjaar van 1950 bedroegen derhalve in totaal f 538 mln. De deflatie, welke het in guldens te storten bedrag met ruim 43 pCt heeft vergroot, is een der factoren ter verklaring van dit hoge bedrag. Het laatst gegeven cijfer van f 538 mln geeft overigens niet rechtstreeks de grootte van het deflatoire effect aan, dat de Marshall-hulp in deze periode heeft uitgeoefend. Ook met de veranderingen in het saldo op de zgn. voorrekeningen der „local currency"-rekening moet daartoe rekening worden gehouden. Bovendien is uit het verloop van de saldo's dezer gezamenlijke rekeningen alleen dan het deflatoire effect uit dezen hoofde af te lezen, indien de achterstand in de remboursering door de E.C.A. niet verandert⁴⁾. Dit laatste zal, naar men mag aannemen, in het afgelopen halfjaar evenals in 1949 juist wel het geval zijn geweest.

Als tweede geldverkrappende factor werkt in 1950 wederom het inlopen van de achterstand in de heffing en inning der belastingen. Deze twee geldverminderende factoren zijn echter beide van aflopende aard. Hoe meer zij in kracht zullen afnemen, des te dwingender zal de noodzaak worden, ook bij stijgende defensie-uitgaven, van een sluitend overheidsbudget.

Amsterdam.

Drs R. SLOT.

⁴⁾ Wanneer de in het kader van het Marshall-plan plaatsvindende importen door De Nederlandsche Bank moeten worden vóórgefinancierd, volrekt zich het deflatoire effect der geldonttrekking zonder dat op dit moment enige boeking op de „local currency"-rekening of haar voorrekeningen plaatsvindt. Dit laatste geschiedt eerst bij de ontvangst van de desbetreffende dollarbedragen van de E.C.A.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE VOORUITZICHTEN VOOR DE EUROPESE OOST-WESTHANDEL

Zoals bekend, ontwikkelt zich de Europese Oost-Westhandel tot nu toe geenszins bevredigend. Naast de politieke spanningen, die de grootste belemmering vormen voor een gunstiger ontwikkeling, noemt „Wochenbericht" van 18 Augustus jl. als de voornaamste oorzaak het langzame herstel van de productieve kracht der Oost- en Zuid-Oost-europese landen.

De verwoestingen gedurende de oorlog, de massale uit-

wijzing van Duitsers, de onteigening van belangrijke bedrijven en de agrarische hervormingen hebben een funeste invloed op de productie uitgeoefend. Bovendien werd het economisch herstel dezer landen, doordat zij niet aan de Marshall-hulp deelnamen, aanmerkelijk vertraagd en belemmerd, terwijl tenslotte de gebeurtenissen van deze tijd de vanouds geldende omstandigheden, zoals o.a. het lage ontwikkelingsniveau der bevolking — in 1948 waren 23 van de 100 personen boven de zeven jaar in Bulgarije analphabeet! — hun invloed uitoefenden.

Hierbij komt nog, dat de Oost-Westhandel in zijn ontwikkeling werd belemmerd door de verplaatsing van de Roemeense olie- en de Bulgaarse tabaksuitvoer van de Westeuropese naar de Russische markt. Deze uitvoervermindering kon niet door de vergrote uitvoer van Poolse steenkool worden gecompenseerd.

Ondanks de vele pogingen om de productie op te voeren, vordert het herstel in Oost-Europa slechts langzaam; de graanproductie en de veestapel hebben hun vooroorlogs niveau nog niet bereikt en de productie van Roemeense aardolie bereikte in 1949 slechts de helft van die van 1936. Niettemin beschikken de Oosteuropese landen over aanzienlijke ongebruikte reserves, doch om deze ten volle te benutten zijn aanzienlijke investeringen nodig, die slechts met buitenlandse hulp kunnen worden mogelijk gemaakt. Doordat de Oosteuropese landen, door niet deel te nemen aan het Marshall-plan, zich van een snelle en afdoende hulp hebben afgesneden, rest hun slechts het alternatief om zich door middel van vergrote uitvoer de noodzakelijke kapitaalgoederen te verschaffen. Hiertoe biedt, aldus „Wochebericht“, slechts de landbouw een mogelijkheid, die, naar men verwacht, zondere grotere intensivering het komende jaar ongeveer de vooroorlogse productie zal bereiken. Een belangrijke overschrijding van dit niveau vereist echter ook in deze sector van het economisch leven aanzienlijke investeringen, die — zolang Rusland geen steun verleent — slechts met behulp van het Westen kunnen worden gefinancierd.

Uit deze behoefte aan investeringsgoederen vloeit voor Oost-Europa een belang bij de Oost-Westhandel voort, hetwelk nog wordt vergroot door de ambitieuze industrialisatieplannen dezer landen. West-Europa heeft er anderszinds belang bij, dat Oost-Europa niet alleen productiemiddelen, maar ook industriële verbruiksgoederen afneemt. Het komt er, zo zegt genoemd blad, slechts op aan dit in een verdrag vast te leggen, terwijl Oost-Europa er aan zal moeten wennen zich bij de leveringsaanvragen aan het in het verdrag overeengekomen assortiment te houden.

Wanneer men, aldus „Wochebericht“, al deze factoren tegen elkaar afweegt, dan mag wellicht — vooropgesteld, dat de politieke spanningen niet groter worden —, op grond van het te verwachten verdere herstel der Oosteuropese landen en de daaruit voortvloeiende iets groter wordende productieve kracht, op een zekere uitbreiding van de Oost-Westhandel worden gerekend. De vooroorlogse omvang zal evenwel vooreerst wel niet worden bereikt.

ENGELAND EN DE DEFENSIE-UITGAVEN.

De defensie maatregelen, waarvoor Engeland zich ziet gesteld als gevolg van de ontwikkelingen in Korea zullen, aldus „Westminster Bank Review“ van deze maand, de meeste economische calculaties omver werpen. De aankondiging, dat £ 100 mln extra voor verdediging moet worden uitgetrokken en het voorstel om de defensie-uitgaven met behulp van de Verenigde Staten voor de komende drie jaren tot £ 3.400 mln op te voeren doen de vraag rijzen: hoe groot is de uiteindelijke last, die op de reeds overladen Engelse economie zal worden gelegd?

Het zal enige tijd duren, voordat hierop een antwoord kan worden gegeven. „Meanwhile we must derive what consolation we can from the fact that experience of the economic upheavals produced by two world wars enables

us to see the essentials of the matter clearly enough“, zegt genoemd blad.

Enkele belangrijke punten staan evenwel reeds vast. In de eerste plaats is het onnodig te beklemtonen, dat de Engelse economie geen aanzienlijke verhoging van de defensie-uitgaven kan dragen zonder opofferingen op velerlei gebied. Er is geen productieve reserve, waarop kan worden gesteund. Uiteraard moeten de opofferingen eerlijk worden verdeeld, maar toch zodanig dat de maximale stimulans voor productie blijft gehandhaafd. Immers, een toenemende productie — nu belangrijker dan ooit — is één van de middelen om de defensie zonder een te grote daling van de levensstandaard mogelijk te maken.

In de tweede plaats zal Engeland moeten uitmaken of het nog eens een spel van „financier make-believe“ zal spelen, of de hardere weg van het realisme zal gaan. Van een enkele zijde is reeds een sterk pleidooi gehouden om de defensie te betalen voor zover dat mogelijk is en zich te verzetten tegen deficitfinanciering en inflatie. Het is nl. de vraag, of Engeland de druk van een verdere aanzienlijke daling van de geldwaarde zal kunnen doorstaan.

In de derde plaats moet Engeland er voor oppassen eventuele buitenkansjes, die de defensie-uitgaven met zich brengen, niet voor, welvaart aan te zien. Wellicht zullen toenemende Amerikaanse uitgaven voor grondstoffen uit het Sterlinggebied, tezamen met extra dollarhulp voor de defensie, het dollarprobleem tijdelijk op de achtergrond schuiven. Maar niemand met gezond verstand zal, aldus genoemd blad, de Engelse moeilijkheden graag op een dergelijke manier opgelost willen zien en „apart from that, we know too well that expenditure on armaments . . . cannot but leave the world poorer“.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek ruim. De voorschotten in rekening courant van De Nederlandsche Bank per Maandag 24 Augustus waren met f 2 mln gedaald, de tegoeden van commerciële banken bij de circulatiebank met f 8 mln gestegen t.o.v. de week tevoren; alles tekenen van de grote liquiditeit der banken.

Callgeld noteerde de gehele week het minimum-percentage van $\frac{3}{8}$. De markt-disconto's waren practisch onveranderd met één-t/m zesmaandspapier op $1\frac{3}{8}$ pCt en langer lopend papier $1\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$ pCt; alles bij minimale handel.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt stonden gedurende de verslagweek internationale waarden wederom in het centrum van de belangstelling. Vooral naar scheepvaart aandelen was er vraag, niet alleen vanwege de mobiliteit van het actief, doch ook vanwege de verbeterde positie op de wereldvrachtenmarkten. Certificaten van Amerikaanse aandelen waren eveneens gezocht; het agio hierop daalde echter gedurende de verslagweek enigszins, nl. tot ongeveer 3—5 pCt boven de Amerikaanse pariteit.

De obligatiemarkt vertoont de laatste maanden in tegenstelling tot de aandelenmarkt, slechts uiterst weinig beweging. Voor zover de aandelen aankopen, waartoe speciaal sommige grote particuliere en institutionele beleggers na Korea zijn overgegaan, tot verkoop van obligaties aanleiding gaven, moet dit aanbod, gezien de koersstabiliteit, waarschijnlijk door overheidsinstanties zijn opgenomen.

De prijsstijgingen op de wereldgoederenmarkten en de berichten over een nieuwe loonronde (dus prijsronde) in Nederland lijken weinig geschikt om belegging in obligaties aan te moedigen. Een prijsstijging van 5 pCt bijv. betekent, dat degene, die geld belegde in een $3\frac{1}{2}$ pCt renderende obligatie, een koopkrachtsverlies lijdt gelijkstaande met

ca 1½ jaar rente, zonder rekening te houden met de belasting, en van 3 à 6 jaar rente, indien men rekening houdt met de Inkomstenbelasting op de interest.

De meeste institutionele beleggers behoeven zich dit verlies niet aan te trekken; hun verplichtingen luiden in geld en het feit, dat de koopkracht van hun uitkeringen een steeds geringer percentage gaat uitmaken van de koopkracht van de hun vroeger toegevoelde premies, regardeert hen niet. Dat particuliere beleggers zich van obligatiebelegging, ja van sparen, nog verder afkeren dan de laatste jaren reeds het geval was, is echter onder deze omstandigheden alleszins begrijpelijk.

18 Aug. 1950, 25 Aug. 1950

Aand. indexcijfers

Algemeen	148,3	149,2
Industrie	211,3	212,8
Scheepvaart	147,6	152,9
Banken	124,1	124,0
Indon. aand.	53,1	52,6

Aandelen

A.K.U.	178½	166½
Philips	220	225½
Unilever	215½	219¾
H.A.L.	156	163½
Amsterdam Rubber	129	127½
H.V.A.	114¾	115¾
Kon. Petroleum	296½	296½

Staatsobligaties

2½ pCt N.W.S.	79½	79¾
3—3½ pCt 1947	97½/16	97½/16
3 pCt Invest. Certif.	97¼	97
3 pCt Dollarlening	967/16	97

STATISTIEKEN.

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
20 Juli 1950	52.981	430.628	125.042	161.600	426.000
27 Juli 1950	52.981	437.523	125.042	161.600	426.000
3 Aug. 1950	52.981	430.409	125.042	161.100	426.000
10 Aug. 1950	52.981	421.628	125.042	165.800	426.000

Data	Bankbiljetten-circulatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Accords de coop. economie	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	63	23.072	126.957
20 Juli 1950	1.391.360	150.091	80	22.806	129.954
27 Juli 1950	1.413.718	152.841	93	23.007	113.863
3 Aug. 1950	1.439.756	136.962	21	23.007	112.437
10 Aug. 1950	1.433.913	135.463			

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
7 Aug. 1950	6.179,5	325,8	105,7	41,3	4.209,6	2.270,0
15 Aug. 1950	6.154,6	348,8	100,2	41,3	4.163,2	2.315,8
23 Aug. 1950	6.148,2	347,4	105,1	41,3	4.156,0	2.313,1

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij resp. in het buitenland en buitenlandse belastingmiddelen	Voorschotten in rekk. (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
17 Juli '50	885.110	236.067	937.442	73.474	2.865.112
24 Juli '50	885.228	280.296	942.536	91.382	2.859.255
31 Juli '50	885.402	260.132	966.128	157.269	2.903.831
7 Aug. '50	885.598	250.076	966.932	55.586	2.855.361
14 Aug. '50	885.788	247.224	954.121	53.710	2.837.409
21 Aug. '50	886.072	320.159	904.774	51.553	2.824.438
28 Aug. '50	886.369	341.414	895.699	54.449	2.846.518

Saldo in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
17 Juli '50	303.352	911.425	1.727	47.035	514.942	555.248
24 Juli '50	425.135	914.233	1.721	42.110	507.113	523.528
31 Juli '50	414.382	914.213	1.720	42.537	527.212	573.312
7 Aug. '50	357.807	1021.040	1.709	44.275	475.514	481.883
14 Aug. '50	346.097	1078.471	1.648	45.353	475.303	421.491
21 Aug. '50	310.563	1162.054	1.639	53.079	495.578	384.697
28 Aug. '50	280.918	1209.584	1.637	48.855	507.664	338.792

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Verplichtingen	15 Aug. 1950	7 Aug. 1950
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank	f 336.868.201,30	f 357.807.447,29
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 20.520.806,86	„ 14.213.781,29
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 367.871.643,56	„ 335.741.603,01
Voorschotten op ult. Juli resp. Juni 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: V.S. Indonesië	„ 53.455.002,15	„ 53.455.002,15
Suriname	„ 12.156.011,41	„ 12.156.011,41
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 508.294.329,72	„ 506.851.092,27

Vorderingen

Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 2012.188.400,—	f 2006.091.000,—
Schatkistpromessen bij De Nederl. Bank ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	„ 1.350.000.000,—	„ 1.350.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank 'is geplaatst nihil) f 5.388,1 mln w.o. garantie Bretton Woods f 1.245 mln.	„ 4.143.100.000,—	„ 4.194.800.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 135.660.682,—	„ 137.447.685,50
Schuld op ult. Juli resp. Juni '50 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 160.906.799,31	„ 152.344.045,14
Schuld in rek. courant aan: V.S. Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 12.290.514,90	„ 12.203.377,40
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 30.291.969,96	„ 4.937.200,08
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 325.420.742,14	„ 322.251.141,02
Andere staatsbedrijven	„ 14.899,39	„ 6.124,97
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1126.986.303,35	„ 1130.140.532,85

◆ Beschikbare krachten ◆

GEREP. WATERSTAATS-INGENIEUR

30 jaar, ook adm. erv. en goed stylist, zoekt tijdelijk werk. Br. onder no. ESB 1809, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

ECONOOM

27 jaar, academisch milieu, zijn studie binnenkort beëindigend, reeds enige ervaring, biedt zich aan in de Industriële Sector. Br. onder no. ESB 1811, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

JURISTE

35 jaar, met erv. op adm., soc. en intern. geb., kennis der mod. talen, typen en boekh., zoekt werkk., bij voork. in het Westen des lands. Br. onder no. ESB 1815, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Economisch Doctorandus

over prima referenties beschikkend, 32 jaar, vlotte oordeelskrachtige persoonlijkheid met veelzijdige ontwikkeling, die degelijke theoretische scholing weet te paren aan praktische instelling, ambieert een

COMMERCEEL-ORGANISATORISCHE FUNCTIE met uitstekende perspectieven.

Br. onder no. ESB 1816, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

◆ Diversen ◆

VILLA TE KOOP

In Wassenaar is te koop een solide gebouwde villa, geheel vrijliggend, in de nabijheid halte Stoeplaan (Electr. tram Den Haag-Leiden); 9 kamers, c.v., garage. In 't najaar vrij te aanvaarden. Br. onder no. ESB 1813, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies

VOOR ZELFBEWONING TE KOOP

op een der mooiste gedeelten van Amstelveen met uitzicht op het Amsterdamse Bos, 4 nog te bouwen

HERENHUIZEN MET GARAGE

Solide afwerking onder Architectuur (vestigingsvergunning verzekerd). Br. onder no. ESB 1814, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

F. PAPPENHEIM

Beëdigd Vertaler

van de Universiteit van Buenos Aires. Rechtsgeldige Handels-Technische Vertalingen. Vertaling van emigratiepapieren met rechtsgeldigheid voor de Argentijnse Politie en autoriteiten. Casilla 2115, Buenos Aires (Argentinië).

◆ Vacatures ◆

PREIJER & DE HAAN

Accountants

vragen voor leidende functies in Indonesië

ACCOUNTANTS

(lid N.I. v. A. of V.A.G.A.)

Standplaats nader overeen te komen

Brieven Museumplein 10-12, Amsterdam - Z.

De N.V. BILLITON MAATSCHAPPIJ zoekt voor haar bedrijven in Indonesië

ENIGE BOEKHOUDERS

in het bezit van acte M.O. Boekhouden of Staatspraktijkdiploma,

alsmede enige

GEVORDERDE BOEKHOUDERS •

Leeftijd 22—35 jaar.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk te richten aan de Afdeling Personeelszaken, Louis Couperusplein 19, 's-Gravenhage.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijhantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants; Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.